

Istraživanje informacijske pismenosti u akademskom kontekstu studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu tijekom pandemije koronavirusa

Kos, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:967263>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

Ak. god. 2021./2022.

Nikolina Kos

**Istraživanje informacijske pismenosti u akademskom kontekstu
studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu tijekom
pandemije koronavirusa**

Završni rad

Mentor: dr.sc. Denis Kos

Zagreb, svibanj 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenom i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Definiranje informacijske pismenosti	2
3. Informacijska pismenost u visokoškolskom obrazovanju	5
3.1. Modeli i standardi informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju	6
3.2. Modeli informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju	7
3.2.1. Relacijski model C. Bruce	7
3.2.2. Model Šest velikih vještina	7
3.2.3. SCONUL model.....	8
3.3. Standardi informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju	8
3.3.1. ACRL standard	8
3.3.2. IFLA standard	9
3.3.3. ANZIL.....	10
4. Dosadašnja istraživanja informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju.....	10
5. Istraživanje informacijske pismenosti u akademskom kontekstu studenata tijekom pandemije koronavirusa	14
5.1. Analiza rezultata istraživanja	14
5.1.1. Opća pitanja	15
5.1.2. Određivanje informacijske potrebe.....	20
5.1.3. Pristup i pretraživanje informacija.....	22
5.1.4. Vrednovanje informacija i njezinih izvora	28
6. Rasprava.....	32
7. Zaključak.....	34
8. Literatura.....	35
Prilozi.....	38
Sažetak	43
Summary	44

1. Uvod

Prvi slučaj zaraze COVID-19 virusom zabilježen je 2019. godine, točnije 8. prosinca u gradu Wuhan u Kini.¹ U Republici Hrvatskoj je prvi slučaj zaraze dijagnosticiran 25. veljače 2020. godine u Zagrebu čime je počelo doba pandemije u kojem smo se našli brzo i neočekivano.² Daljnjim pojavljivanjem slučajeva zaraze COVID-19 virusom u Republici Hrvatskoj i shvaćanjem ozbiljnosti situacije u kojoj se nalazimo, Nacionalni krizni stožer, Krizni stožer Ministarstva Zdravstva, Služba za epidemiologiju zaraznih bolesti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo zajedno s mrežom Zavoda za javno zdravstvo i ostalim zdravstvenim i nadležnim službama počeli su s provođenjem preventivnih mjera kako bi se smanjio rizik zaraze i širenja infekcije. Neke od mjera koje su preporučili bile su redovito pranje ruku ili dezinficiranje ruku, prekrivanje usta i nosa laktom ili papirnatom maramicom kada osoba kašlje ili kiše, izbjegavanje bliskog kontakta s osobama koje imaju simptome infekcije dišnih puteva, povišenu temperaturu ili kašalj i sl.³ Sve veća i češća pojava novih slučajeva zaraze odrazila se i na obrazovni sektor gdje se nastava u školama i na fakultetima više nije mogla održavati u potpunosti kontaktno i trebale su se poštivati određene mjere. Zbog toga je Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo odluku o obustavljanju kontaktne nastave u osnovnim i srednjim školama te na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj od 16. ožujka 2020. godine na razdoblje od dva tjedna. U tom periodu trebali su se aktivirati svi komunikacijski kanali prema studentima i dati jasne upute studentima i nastavnicima za održavanje nastave na daljinu.⁴ Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu također je jedna od obrazovnih ustanova za koju je dekanica prof.dr.sc. Vesna Vlahović-Štetić donijela odluku da se daljnja nastava, počevši od 16. ožujka 2020. godine, treba održavati na daljinu preko sustava Omega.⁵ Konkretno govoreći o akademskoj godini 2020./2021., nastava na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu održavala se na daljinu gdje je iznimka bila praktična nastava, studentske vježbe i terenska nastava.⁶ Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu bila je otvorena i bilo je

¹ Hrvatski zavod za javno zdravstvo. (2020). Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-zarazne-bolesti/epidemija-pneumonije-povezana-s-novim-koronavirusom-kina/>

² Ibid.

³ Ibid.

⁴ Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2020). Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Vijesti/2020/Dodatne%20upute%20vezano%20uz%20obustavu%20nastave%20na%20visokim%20ucilistima%20-%2013.%203.%202020..pdf>

⁵ Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2020). Dostupno na: http://maia.ffzg.hr/att/2020/03/odluka_dekanice.pdf

⁶ Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2020). Dostupno na: http://maia.ffzg.hr/att/2020/11/Odluka_o_izvođenju_nastave.pdf

moguće koristiti građu, što je bitno za napomenuti radi kasnijeg istraživanja u sklopu ovog rada.⁷

Navedene činjenice, ali i moje vlastito iskustvo nastave na daljinu potaknuli su me da za temu završnog rada provedem istraživanje o informacijskoj pismenosti studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje i sama studiram. Međutim, cilj mi je sagledati upravo akademski kontekst informacijske pismenosti studenata tijekom akademske godine 2020./2021.

U *uvodu* završnog rada opisuje se pojava pandemije koronavirusa u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj i njezin utjecaj na organizaciju nastave na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Navodi se i motivacija za odabir teme završnog rada. Nakon toga slijedi poglavlje *Definiranje informacijske pismenosti* u kojem se iznose činjenice o pojavi informacijske pismenosti kao fenomena i njezinog definiranja. U poglavlju *Informacijska pismenost u visokoškolskom obrazovanju* daje se kratak opis uloge informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju te prikaz modela i standarda informacijske pismenosti koji su relevantni za spomenuto okružje. Poglavlje *Dosadašnja istraživanja informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju* prikazuje neka od provedenih istraživanja informacijske pismenosti u kontekstu visokoškolskog obrazovanja, ali i istraživanja koja su provedena u kontekstu visokoškolskog obrazovanja tijekom pandemije koronavirusa. Slijedi poglavlje *Istraživanje informacijske pismenosti u akademskom kontekstu studenata tijekom pandemije koronavirusa* u kojem je opisan cilj istraživanja, metoda prikupljanja podataka, uzorak koji čine 102 studenta Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, postavljene hipoteze i konačno, rezultati istraživanja koji su podijeljeni po skupinama pitanja iz ankete. Slijedi *Rasprava* u kojoj se komentiraju hipoteze i rezultati te iznose potvrđivanja i opovrgavanja istih. Na kraju rada je *Zaključak* u kojem se iznose bitne činjenice iznesene u teorijskom dijelu rada te mišljenja donesena na temelju rezultata istraživanja.

2. Definiranje informacijske pismenosti

Naglom eksplozijom informacija i pojavom informacijskog društva, porasla je i potreba za informacijskom pismošću. Međutim, glavne promjene u društvu počele su se događati 1990-

⁷ Studentski zbor Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (2020). Dostupno na: <http://szbor.ffzg.unizg.hr/novo-radno-vrijeme-knjiznice/>

ih godina kada se proširila dostupnost interneta i alata za pretraživanje informacija.⁸ Informacije su zbog brzog tehnološkog napretka i napretka informacijsko komunikacijske tehnologije postale temelj razvoja društva. Zbog promjena u informacijskom okruženju, javljaju se nove vrste pismenosti pa tako i informacijska pismenost kao sklop kompetencija potrebnih za cjeloživotno učenje.⁹ Koncept same informacijske pismenosti pojavio se prvenstveno kako bi se opisao idealni potrošač informacija. Iako je potreba za tim postojala i prije, osvještavanje se takve potrebe dogodilo tek porastom broja informacija.¹⁰

Termin informacijske pismenosti prvi je upotrijebio Paul Zurovski 1974. godine koji je tada bio vodeći stručnjak u američkoj informacijskoj industriji. Smatrao je da je informacijska pismenost „učinkovito korištenje informacija u kontekstu rješavanja problema“.¹¹ Tijekom vremena pojavljivale su se mnoge definicije informacijske pismenosti, a jedna od najpoznatijih je dana u Proglasu Američkoga knjižničarskog društva (engl. American Library Association, i.e. ALA) 1989. godine. „Prema tom dokumentu, informacijski pismene osobe... znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako se koristiti njima na svima razumljiv način...to su osobe pripremljene na učenje tijekom cijeloga života.“¹²

Spominje se potreba za restrukturiranjem procesa učenja kako bi se studenti aktivnije uključili u obrazovni proces, a želi ih se potaknuti da:

- „budu svjesni informacijske potrebe
- prepoznavaju informaciju koja može riješiti problem
- pronađu potrebnu informaciju
- vrednuju informaciju
- organiziraju informaciju
- učinkovito se koriste informacijom“.¹³

⁸ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.21.-22.

⁹ Rubinić, D., Stričević, I. (2011). Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl Franzens Graz // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 54(4). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/119016>

¹⁰ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.22.

¹¹ Špiranec, S. (2003). *Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje* // *Edupoint*, 3(17). Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html>

¹² Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.23.

¹³ Ibid.

Prema Standardima informacijske pismenosti za visokoškolsko obrazovanje Američkog udruženja za visokoškolske knjižnice, informacijska pismenost se prikazuje kao skup sposobnosti koje zahtijevaju od pojedinca da prepozna kada su informacije potrebne i da ima sposobnost lociranja, procjene i efektivnog korištenja informacija.¹⁴

Ranije definicije informacijske pismenosti iz 1990-ih godina teže prema iskazivanju informacijske pismenosti kao popis mjerljivih atributa. Postoje mnoge kritike na takav pristup zbog nepostojanja konteksta informacija. Prema tome, kada se informacijska pismenost iskazuje kroz elemente standarda, gubi vezu s pretpostavkom da se proces učenja ostvaruje kroz konstrukciju značenja.¹⁵

Cristina Doyle 1992. godine razrađuje definiciju Američkog knjižničarskog društva za informacijski pismenu osobu te navodi da informacijski pismena osoba „prepoznaje potrebu za informacijom, formuliра pitanja na temelju informacijske potrebe, prepoznaje potencijalne izvore informacija, razvija uspješne strategije pretraživanja, pristupa informacijama, vrednuje ih, organizira, integrira u već postojeće znanje i koristi u kritičkom mišljenju i rješavanju problema“.¹⁶

U Aleksandrijskom proglasu, dokumentu koji je nastao suradnjom UNESCO-a (engl. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), Međunarodnog udruženja knjižničnih društava IFLA-e (engl. International Federation of Library Associations) i Nacionalnog foruma za informacijsku pismenost NFIL-a (engl. National forum on Information Literacy), informacijskoj pismenosti se daje „ključna uloga u životu svakog pojedinca u postizanju osobnih, društvenih, profesionalnih i obrazovnih ciljeva“. Informacijska pismenost je važna kako bi pojedinac mogao učiti kroz cijeli život, a također je i preduvjet da bi mogao sudjelovati u „društvima znanja“.¹⁷ Informacijska pismenost ne oslanja se samo na vještine, iako su one važan element koji karakterizira informacijski pismenog pojedinca. To je zbog toga

¹⁴ ACRL. *Information literacy competency standards for higher education*. (2000). Dostupno na: [URL:https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1](https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1)

¹⁵ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.24.-26.

¹⁶ Doyle, C. *Outcome measures for information literacy within the national education goals of 1990: final report of the National Forum on Information Literacy. Summary of findings*. Washington, DC: US Department of Education, 1992. Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED351033.pdf>

¹⁷ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.27.

što je shvaćena kroz kontekst i ovisi o njemu.¹⁸ Socioteknički aspekt informacijske pismenosti stavlja naglasak na kulturni i socijalni kontekst te se tako čini odmak od shvaćanja informacijske pismenosti kao skupine mjerljivih atributa. Bitna je kontekstualna ukorijenjenost fenomena te se informacijska pismenost tumači kao pojava na koju su utjecale društvene i tehnološke varijable.¹⁹ Od nas se očekuje da procjenjujemo i koristimo informacije, da ih doživljavamo i produciramo kroz aktivnosti te donosimo odluke o postupanju prema njima. Informacijska pismenost je više od same sposobnosti za stjecanjem određenih sposobnosti ili razumijevanja njihove primjene.²⁰ Prema prikazanim različitim određenjima informacijske pismenosti vidljivo je da je ona „ključna kompetencija potrebna za cjeloživotno obrazovanje“.²¹

3. Informacijska pismenost u visokoškolskom obrazovanju

Informacijska pismenost u visokoškolskom obrazovanju slična je razini primarnog i sekundarnog obrazovanja, ali se javlja složenija problematika. Doduše, sama ideja informacijske pismenosti je prvobitno i potekla iz sektora visokoškolskog obrazovanja. Ona je ujedno i glavni pokretač unutarnjih promjena u akademskim obrazovnim procesima. Visokoškolske ustanove žele imati kurikulum za 21. stoljeće, što znači imati studijske programe koji će osposobiti studente za učenje tijekom cijelog života i povećati njihov istraživački potencijal.²² Kako bi se postigla informacijska pismenost potrebno je shvatiti da je takav razvoj utkan u kurikulum i njegov sadržaj i strukturu. Uključivanje informacijske pismenosti u kurikulum zahtijeva zajedničke napore svih obrazovnih stručnjaka.²³ U visokoškolskom obrazovanju mogu se prepoznati modeli informacijskog opismenjavanja, od

¹⁸ Lloyd, A. *Information Literacy Landscapes: information literacy in education, workplace and everyday contexts*. Oxford: Chandos Publishing, 2010. str.26.

¹⁹ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.28.

²⁰ Lloyd, A. *Information Literacy Landscapes: information literacy in education, workplace and everyday contexts*. Oxford: Chandos Publishing, 2010. str.24.

²¹ Špiranec, S. (2003) *Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje* // *Edupoint*. 3(17). Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html>

²² Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.118.-120.

²³ Bundy, A. *Australian and New Zealand Information Literacy Framework: principles, standards and practice*. Adelaide : Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, 2004. Dostupno na: https://www.utas.edu.au/_data/assets/pdf_file/0003/79068/anz-info-lit-policy.pdf

izvođenja samostalnog kolegija pa do uključivanja sadržaja informacijske pismenosti u nastavu različitih kolegija.²⁴

Tako razlikujemo četiri osnovna modela informacijskog opismenjavanja, a prvi je intrakurikularni ili ugniježđeni kolegij kod kojeg je informacijska pismenost integrirana u ciljeve, ishode i aktivnosti učenja akademskog programa. Nadalje, kod interkurikularnog ili integriranog kolegija, informacijska pismenost je dodatak programu koji se provodi kroz nekoliko školskih sati. Kod ekstrakurikularnog, odnosno paralelnog kolegija, informacijsko opismenjavanje se provodi izvan akademskog kurikuluma te studenti dobrovoljno sudjeluju. Na kraju, samostojeći kolegij postoji kao dio ponude akademskog kurikuluma, kao izborni ili obavezni kolegij.²⁵

3.1. Modeli i standardi informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju

Shirley Behrens objasnio je da informacijska pismenost poprima obilježja metafore i apstraktnosti, a predstavljena je „neprimjenjivom deskriptivnom frazom“²⁶. Kako bi se smanjila metaforičnost fenomena i konkretizirao isti, nastali su brojni modeli i standardi koji su temelj za implementaciju informacijske pismenosti. Modeli daju teorijski okvir koji nastaje znanstveno-istraživačkim aktivnostima dok standardi daju karakteristike koje mora imati informacijski pismen pojedinac i navode svojstva, attribute, znanje, vještine i sl. koje pojedinac mora imati da bi bio informacijski pismen. Standardi nisu normativnog karaktera, već su preporuka koja omogućuje podizanje učinkovitosti nastavnog procesa.²⁷ U daljnjem tekstu izdvojeni su neki od modela i standarda informacijske pismenosti.

²⁴ Rubinić, D., Stričević, I. (2011). Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl Franzens Graz // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 54(4). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/119016>

²⁵ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.120.

²⁶ Behrens, S. J. (1994). A Conceptual Analysis and Historical Overview of Information Literacy // *College & research libraries*, 55(4), 309–322. Dostupno na: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/14902/16348>

²⁷ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.49.-50.

3.2. Modeli informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju

3.2.1. Relacijski model C. Bruce

Autorica relacijskog modela informacijske pismenosti je Cristina Bruce²⁸ te govori kako postoji sedam različitih dimenzija, odnosno načina interakcije čovjeka i informacije, a to su sljedeće:

1. „Informacijska tehnologija“ – korištenje informacijske tehnologije za pretraživanje informacija i komunikaciju
2. „Informacijski resursi“ – sposobnost pronalaženja različitih informacijskih izvora
3. „Informacijski procesi“ – provođenje procesa pronalaska informacija
4. „Informacijska kontrola“
5. „Konstruiranje znanja i izgradnja korpusa znanja“ – konstruiranje vlastite baze znanja
6. „Proširivanje znanja“ – proširenje baze znanja na temelju iskustva
7. „Mudrost“ – mudro korištenje informacija koje donosi dobrobit okolini.²⁹

Za razliku od ostalih modela, ovih sedam dimenzija je utvrđeno iz perspektive korisnika koji mora biti svjestan svih sedam dimenzija. Bruce naglašava aktivnu ulogu pojedinca, društveni aspekt informacija i pristup informacijama.³⁰

3.2.2. Model Šest velikih vještina

Eisenberg i Berkowitz izumili su model Šest velikih vještina, odnosno „Big six skills“. Razvio se „iz projekta u kojemu je ispitivana potreba za modelom u rješavanju problema“. Model je nazivan i „strategijom rješavanja problema“ jer je podijeljen u šest faza pomoću kojih učenici razvijaju sposobnosti za rješavanje informacijskih problema. To su sljedeće faze:

1. „Definiranje zadatka
2. Strategije traženja informacija
3. Pretraživanje i pristup
4. Korištenje informacijama
5. Sinteza
6. Vrednovanje“.³¹

²⁸ Bruce, C. (1997). *Seven faces of information literacy in higher education*. Dostupno na: <http://www.christinebruce.net.au/informed-learning/seven-faces-of-information-literacy-in-higher-education/>

²⁹ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.54.

³⁰ Ibid.str.54.-55.

³¹ Ibidstr.55.-56.

3.2.3. SCONUL model

Ovaj model dobio je naziv SCONUL jer ga je razvilo Udruženje knjižnica koledža, nacionalnih i visokoškolskih knjižnica Velike Britanije (engl. Standing Conference of National and University Libraries, i.e. SCONUL). U model su ugrađena ishodišta osnovnih knjižničnih i računalnih vještina, a između njih i informacijske pismenosti nalazi se „sedam glavnih vještina“:

1. „sposobnost prepoznavanja informacijskih potreba“,
2. sposobnost za popunjavanje informacijskih praznina, odnosno poznavanje i odabir primjerenih vrsta izvora
3. osmišljavanje načina na koji se pronalaze informacije
4. sposobnost pronalaženja i pristupa informacijama što uključuje i upotrebu tehnika pretraživanja poput Booleovih operatora
5. sposobnost vrednovanja i usporedbe informacija iz raznih izvora što uključuje upoznatost s pitanjima vjerodostojnosti i pouzdanosti izvora
6. sposobnost organiziranja, primjene i priopćavanja informacija, a odnosi se na „citiranje..., razumijevanje problema plagiranja“ i sl.
7. sposobnost sinteze „informacija i stvaranje novog znanja“.³²

3.3. Standardi informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju

3.3.1. ACRL³³ standard

ACRL standard informacijske pismenosti donijelo je Američko udruženje za visokoškolske knjižnice.³⁴ To je najutjecajniji standard informacijske pismenosti, a prvobitno je zamišljen kao standard za akademsko okruženje. Preveden je na nekoliko jezika te se sastoji od pet osnovnih standarda, dvadeset i dva pokazatelja i osamdeset i šest ishoda učenja.³⁵

U njemu su detaljno razrađeni elementi za ocjenjivanje i vrednovanje stečene informacijske pismenosti. Osnovni standardi odnose se na:

1. „Prepoznavanje i opisivanje informacijske potrebe

³² Ibid.

³³ ACRL je akronim Associations of College and Research Libraries (Američko udruženje za visokoškolske knjižnice)

³⁴ ACRL. *Information literacy competency standards for higher education*. (2000). Dostupno na: [URL:https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1](https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1)

³⁵ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.63.

2. Učinkovit i djelotvoran pristup potrebnoj informaciji
3. Kritičko vrednovanje informacije i njezinih izvora te ugradnja odabranih informacija u vlastiti korpus znanja i vrijednosni sustav
4. Svrhovito korištenje informacijom, individualno ili u skupini
5. Razumijevanje ekonomskih, legalnih i socijalnih aspekata informacija te njihovo etičko i legalno korištenje³⁶.

Na temelju ovog standarda, izrađen je Okvir za informacijsku pismenost za visokoškolsko obrazovanje (engl. Framework for Information Literacy for Higher education) U njemu se nudi proširena verzija informacijske pismenosti kako bi se naglasila dinamika, fleksibilnost, individualni rast i učenje u zajednici. Okvir omogućava nastavnicima, knjižničarima, profesorima da mijenjaju svoje zadatke, nastavne planove i programe u skladu sa postojećom situacijom i okruženjem u kojem se trenutno nalaze. Naglasak se stavlja na kontekst u kojem dolazi do potrebe za informacijama, dok se u prvobitnom ACRL standardu postavljaju standardi koji moraju biti zadovoljeni kako bi pojedinac bio informacijski pismen, ali se oni ne stavljaju u kontekst.³⁷

3.3.2. IFLA³⁸ standard

IFLA standard dobio je ime po osnivaču, a to je Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova. Pripada skupini generičkih standarda i primjenjiv je u raznim okruženjima. Kroz standard se pokušao stvoriti jednostavan pristup informacijskom opismenjavanju i zbog toga se sastoji od samo tri sastavnice:

1. Pristup: Korisnik djelotvorno i učinkovito pristupa informaciji
2. Vrednovanje: Korisnik kompetentno i kritički vrednuje informaciju
3. Korištenje: Korisnik koristi informacije točno i kreativno.³⁹

³⁶ Isto, str.64.

³⁷ Framework for Information Literacy for Higher education. Dostupno na: <https://www.ala.org/acrl/standards/ilframework#:~:text=The%20Framework%20opens%20the%20way,themselves%20in%20that%20research%3B%20and> (Zadnji pristup: 17.6. 2022.)

³⁸ IFLA je akronim za International Federation of Library Associations (Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova)

³⁹ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.73.-74.

3.3.3. ANZIL⁴⁰

Ovaj standard pripada skupini nacionalnih standarda koji su specifični po tome što obuhvaćaju sve elemente i pripadnike neke države i čine okvir s načelima od kojeg se polazi u formulaciji programa informacijske pismenosti za sve sektore. Puni naziv ovog standarda je Australski i Novozelandski standard (engl. Australian and New Zealand information literacy framework).⁴¹ Izveden je iz ACRL standarda informacijske pismenosti za visokoškolsko obrazovanje.⁴² Međutim, dodani su elementi koji ukazuju na važnost standarda za širu društvenu populaciju, a ne samo za studente, kao što je to slučaj u ACRL standardu. Nacionalni standardi, pa tako i ANZIL opsežni su dokumenti koji se sastoje od nekoliko elemenata:

1. „opis motivacije za nastanak nacionalnog okvira
2. pojmovno određenje informacijske pismenosti
3. ukazivanje na suodnos informacijske pismenosti i cjeloživotnog učenja
4. pozivanje na lokalne specifičnosti
5. navođenje standarda i ishoda učenja po različitim sektorima: formalno obrazovanje (škola, visoko školstvo), radno mjesto, cjeloživotno učenje
6. način primjene standarda, implementacija, primjeri dobre prakse“.⁴³

4. Dosadašnja istraživanja informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju

Informacijska pismenost je dugogodišnja tema istraživanja, pa tako i u visokoškolskom obrazovanju. Postoje brojna istraživanja o informacijskoj pismenosti studenata koja je važno provoditi kako bi se utvrdila informacijska pismenost studenata i dobila jasnija perspektiva o tome što treba promijeniti u sustavu visokoškolskog obrazovanja. Neka od dosad provedenih istraživanja dostupna su u nastavku.

Resnis, Gibson, Hartsell-Gundy i Misco proveli su istraživanje o praksi informacijske pismenosti na Sveučilištu Miami što je uključivalo proces pretraživanja informacija, pripremu,

⁴⁰ ANZIL je akronim za Australian and New Zealand information literacy framework (Australski i Novozelandski standard)

⁴¹ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.75.

⁴² Bundy, A. *Australian and New Zealand Information Literacy Framework: principles, standards and practice*. Adelaide : Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, 2004. Dostupno na: https://www.utas.edu.au/data/assets/pdf_file/0003/79068/anz-info-lit-policy.pdf

⁴³ Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008. str.75.

razlike u razinama vještina informacijske pismenosti studenata i koliko dobro i vješto oni koriste te vještine izvan akademskog konteksta, odnosno nastave. Za svrhu istraživanja provedena je anketa koja se sastojala od 60 pitanja, a uzorak ispitanika činilo je 300 studenata. Prema istraživanju, najviše se istaknula preferencija studenata prema online izvorima informacija kao što su Google ili baze podataka. S druge strane, manji postotak studenata se izjasnio da koriste isključivo knjižnične resurse, bilo da su oni u digitalnom ili analognom obliku. Također, dobiven je neočekivan rezultat shvaćanja informacijske pismenosti. Umjesto da studenti shvaćaju pretraživanje informacija kao proces koji uključuje i strategije pretraživanja, oni su većinom navodili samo alate koje koriste prilikom pretraživanja. Većina studenata se složila da vještine informacijske pismenosti mogu prenijeti i izvan obrazovnog sustava.⁴⁴

U Osijeku je provedeno pilot istraživanje o vještinama informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti. Cilj je bio „ispitati razinu informacijske i informatičke pismenosti studenata“ koji studiraju informacijske znanosti na preddiplomskoj i diplomskoj razini studija. Iz istraživanja je za ovaj rad relevantan dio o ispitivanju informacijske pismenosti pa su zbog toga izneseni sljedeći rezultati: studenti diplomskog studija bili su uspješniji od studenata preddiplomskog studija u informacijskoj pismenosti. Pokazano je da ne postoji „veza između informacijske i informatičke pismenosti“ te da se za pojedince koji su informacijski pismeni ne podrazumijeva da su ujedno i informatički pismeni i obrnuto. Međutim, i studenti preddiplomskog studija i studenti diplomskog studija više su informatički pismeni nego informacijski, a to ukazuje na kompleksnost informacijske pismenosti te kako je ona nedovoljno ugrađena u obrazovni sustav.⁴⁵

Istraživanjem pod nazivom „Visokoškolska knjižnica u programima opismenjavanja studenata: istraživanja programa Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl-Franzes Graz“ željela se prikazati analiza programa informacijskog opismenjavanja Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl-Franzes u Grazu. Istražene su „motiviranost i razina zadovoljstva studenata kolegijem“ pod nazivom „Samoupravljanje na sveučilištu i na poslu: uspješno pretraživanje i snalaženje u Sveučilišnoj knjižnici.“ Prema rezultatima, spomenuti program „pridonosi informacijskoj

⁴⁴ Resnis, E., Gibson, K., Hartsell-Gundy, A. and Misco, M. (2010). Information literacy assessment: a case study at Miami University // *New Library World*, 111(7/8), 287–301. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/03074801011059920>

⁴⁵ Jokić, A., Koljenik, D., Faletar Tanacković, S. i Badurina, B. (2016). Vještine informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti u Osijeku: pilot-istraživanje // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 59(3-4), 63–92. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187610>

pismenosti studenata“ te su „studenti zadovoljni kompetencijama koje su stekli“ kroz njega. Navedeno istraživanje prikazuje pozitivan primjer informacijskog opismenjavanja i prepoznavanja važnosti informacijske pismenosti od strane knjižnice.⁴⁶

Bračanov, Golubović i Seiter-Šverko provele su istraživanje koje se bavilo ispitivanjem informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a htio se utvrditi stupanj razvijenosti kompetencija informacijske pismenosti kod studenta kroz promatranje učestalosti korištenja usluga knjižnice, broja radova napisanih od strane studenata u posljednjih godinu dana te razloga dolaska u knjižnicu. Prema rezultatima istraživanja, studenti koji su napisali više radova znaju pravila citiranja, pravila navođenja te se koriste značajnim izvorima informacija. Međutim, viđenje studenata na vlastitu informacijsku pismenosti ne podudara se s tim kakva je ona u stvarnosti. To ukazuje na potrebu uvođenja programa informacijskog opismenjavanja u knjižnicama.⁴⁷

Istraživanje koje je provela Eleonora Dubicki pod nazivom „Faculty perceptions of students' information literacy skills competencies“ za cilj je imalo utvrditi percepciju osam fakulteta o informacijskoj pismenosti. Ispitivala se važnost koju se pridaje informacijskoj pismenosti na fakultetu. Pitanja za provođenje istraživanja bila su grupirana u 5 grupa: procjenjivanje i kritičko razmišljanje o informacijama, etičko i zakonsko korištenje informacija, utvrđivanje informacijske potrebe, učinkovit i djelotvoran pristup informacijama te učinkovito i djelotvorno korištenje informacija. Kako se promatralo studente dvogodišnjeg i četverogodišnjeg studija, pokazalo se da studenti na dvogodišnjem studiju postižu nižu razinu kompetencija informacijske pismenosti. Nastavnici podržavaju ugrađivanje informacijske pismenosti u kurikulum, no percepcija fakulteta pokazuje da studenti nedovoljno svladavaju vještine informacijske pismenosti.⁴⁸

Pojavom pandemije koronavirusa počela se istraživati i informacijska pismenost studenata u tom kontekstu. Nažalost, za Hrvatsku nema zabilježenih istraživanja u tom kontekstu, ali su zato provedena istraživanja u drugim državama koja su spomenuta u nastavku.

⁴⁶ Rubinić, D., Stričević, I. (2011). Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl Franzens Graz // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 54(4). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/119016>

⁴⁷ Bračanov, A., Golubović, V. i Seiter-Šverko, D. (2014). Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 57(4), 45–64. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/142306>

⁴⁸ Dubicki, E. (2013). Faculty perceptions of students' information literacy skills competencies // *Journal of Information Literacy*, 7(2), 97-125. Dostupno na: <https://doi.org/10.11645/7.2.1852>

Wang, Shi, Yang, Tian, Zuo i Wang proveli su istraživanje 2021. godine u kojem su ispitivali informacijsku pismenost, interakciju i preferencije studenata u online učenju tijekom pandemije koronavirusa. Istraživanjem su se dobili rezultati da studenti općenito imaju visoku preferenciju prema online učenju, kao i visok stupanj informacijske pismenosti.⁴⁹

Istraživanje o iskustvu informacijske pismenosti i mobilnim tehnologijama među studentima za vrijeme pandemije koronavirusa proveli su Maria Pinto, David Caballero Mariscal i Alicia Segura. Rezultati istraživanja su grupirani u nekoliko kategorija: percepcija učenika o informacijskoj pismenosti, informacijska pismenost i Sveučilište, informacijsko-komunikacijska tehnologija za informacijsku pismenost, korištenje mobitela i prisilno prilagođavanje na online učenje tijekom pandemije koronavirusa. Rezultati su pokazali da većina studenata sebe smatra sposobnim identificirati svoje informacijske potrebe, utvrditi jesu li informacije relevantne i koristiti ih. Također, studenti su iskazali potrebu za ugrađivanjem temeljnih kompetencija informacijske pismenosti u kurikulum posebno naglašavajući one koje su vezane za kvalitetu i upravljanje informacijama. Istaknute su poteškoće koje su se pojavile tijekom online učenja, a to su ograničena povezanost, veliko radno opterećenje, nedostatak interakcije s profesorima i sl.⁵⁰

Na indonezijskom sveučilištu provedeno je istraživanje o informacijskoj pismenosti studenata tijekom nastave na daljinu u pandemiji koronavirusa. Istraživanjem su se dobili rezultati da učenici pokazuju svoje sposobnosti prilagodbe novom okruženju za učenje te su u stanju tražiti potrebne informacije i sami stvoriti novu strategiju učenja. Potvrdilo se da se informacijska pismenost studenata odnosi na njihovo kritičko razmišljanje kako bi se prilagodili novom okruženju.⁵¹

⁴⁹ Wang, X., Yang, H.H., Zuo, C., Shi, Y., Tian J. & Wang, D. (2021). An Investigation of College Students' Information Literacy, Interaction, and Preferences in Online Learning during the COVID-19 Pandemic // *2021 International Symposium on Educational Technology (ISET)*, 117–121. Dostupno na: [URL:https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9546557](https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9546557)

Dostupno na: [URL:https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9546557](https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9546557)

⁵⁰ Pinto, M., Caballero Mariscal, D. and Segura, A. (2022). Experiences of information literacy and mobile technologies amongst undergraduates in times of COVID. A qualitative approach // *Aslib Journal of Information Management*, 74(2), 181–201. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/AJIM-10-2020-0333>

⁵¹ Prasetyawan, Y. Y., & Krismayani, I. (2021). Distance learning information literacy: Undergraduate students experience distance learning during the COVID-19 setting // *Information Development*, 37(3), 458–466. Dostupno na: <https://doi.org/10.1177/02666669211018248>

5. Istraživanje informacijske pismenosti u akademskom kontekstu studenata tijekom pandemije koronavirusa

Cilj ovog istraživanja je utvrditi kako i u kojoj mjeri su se promijenile informacijske potrebe i navike u akademskom kontekstu studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu tijekom pandemije koronavirusa. Na temelju cilja istraživanja postavljene su hipoteze:

H₁: Od studenata koji su sudjelovali u istraživanju, više je onih koji su promijenili mjesto boravka zbog organizacije nastave tijekom pandemije koronavirusa od onih koji nisu promijenili mjesto boravka.

H₂: Od studenata koji su sudjelovali u istraživanju, najviše njih u potpunosti se slaže da se online pretraživanjem mogu pronaći jednako relevantne informacije i izvori kao i posudbom građe u knjižnici.

H₃: Studenti koji su sudjelovali u istraživanju i u potpunosti se slažu da su informacijski pismeni, ponekad provjeravaju istinitost pronađenih informacija.

Uzorak ovog istraživanja činila su 102 studenta Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Uzorak je prigodan s obzirom na to da se rezultati dobiveni istraživanjem odnose isključivo na Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i nisu primjenjivi u drugom kontekstu. Također postoji pristranost ispitanika s obzirom na to što studiraju. Kao što je i spomenuto u uvodu rada, nastava na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu se akademske godine 2020./2021. nije odvijala isključivo online već se nastava kolegija pojedinih studijskih smjerova odvijala kontaktno, kao i praktična nastava, studentske vježbe i terenska nastava te su ispitanici odgovarali na pitanja sukladno tome. Istraživanje je provedeno tijekom svibnja 2022. godine. Kao metoda prikupljanja podataka korištena je anonimna anketa koja je izrađena putem Googleovog obrasca za anketni upitnik i nalazi se u prilogima. Anketa se sastoji od dvadeset pitanja zatvorenog tipa podijeljenih u kategorije: Opća pitanja, Određivanje informacijske potrebe, Pristup i pretraživanje informacija i Vrednovanje informacija i njezinih izvora.

5.1. Analiza rezultata istraživanja

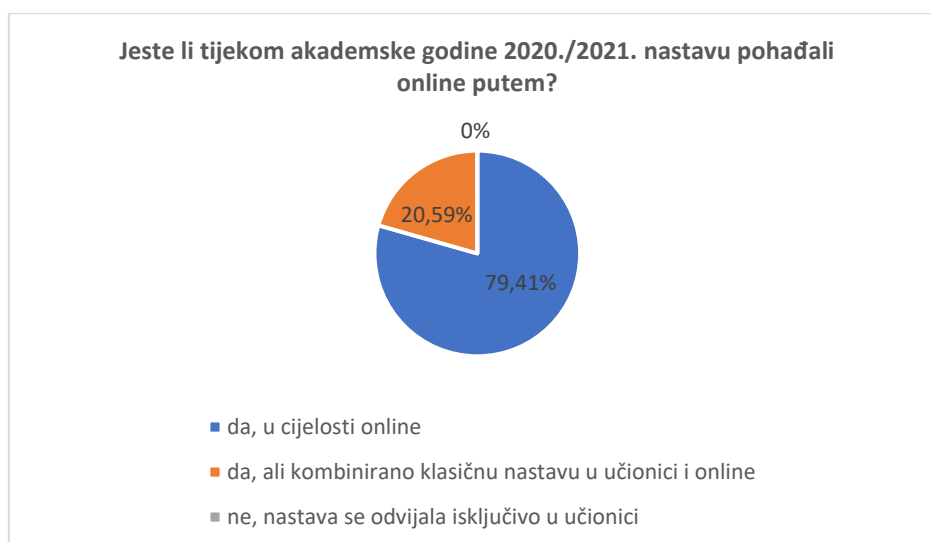
Rezultati istraživanja prikazani su po kategorijama pitanja koja su postavljana studentima te su prva *Opća pitanja* gdje se studente pitalo o načinu slušanja nastave na fakultetu akademske godine 2020./2021., o njihovom mjestu prebivališta ili boravišta te u kojoj mjeri se smatraju informacijski pismenima. Nakon općih pitanja, slijedi kategorija *Određivanje informacijske potrebe* gdje se studente ispituje o načinu određivanja njihove informacijske potrebe i

definiranja informacijskog upita. Nakon toga, u pitanjima *Pristup i pretraživanje informacija*, studente se ispituje o informacijama koje su pretraživali u akademskom kontekstu prije i tijekom pandemije koronavirusa, ali i o načinu pretraživanja, odnosno izvorima informacija koje su najviše koristili. U kategoriji pitanja *Vrednovanje informacija i njezinih izvora* provjeravalo se vrednuju li studenti informacije koje pronalaze, provjeravaju li istinitost informacija i je li im bitno iz kojeg izvora informacija dolazi.

5.1.1. Opća pitanja

Prvim pitanjem htjelo se saznati kako su ispitanici slušali nastavu akademske godine 2020./2021. Iako je poznato da je donesena odluka da se na Filozofskom fakultetu nastava te akademske godine nije izvodila kontaktno, već u potpunosti online ili kombinirano online i u učionici, ponuđena je opcija „c) ne, nastava se isključivo odvijala u učionici“. Ukoliko bi netko od ispitanika odabrao opciju pod c, anketa bi se automatski završila i prema tome bi se prepoznalo da ispitanik⁵² ne studira na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Tu opciju nije odabrao nijedan student što pokazuje da su anketu ispunili isključivo studenti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Od ukupno 102 ispitanika, njih 81, odnosno 79,41 % odgovorilo je kako je akademske godine 2020./2021. nastavu na fakultetu slušalo u potpunosti online, dok je 21 student (20,59 %) slušao nastavu kombinirano u učionici i online.

Grafikon 1. Broj studenata koji su nastavu slušali online

⁵² svi izrazi u muškom rodu podjednako se odnose i na ženski rod

Pitanje o mjestu prebivališta je postavljeno u svrhu dobivanja rezultata koliko je studenata, odnosno ispitanika koji studiraju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a da ne dolaze iz grada Zagreba ili Zagrebačke županije. Bitno je dobiti uvid u taj podatak kako bi se mogli usporediti podaci o promjeni mjesta boravka studenata i uvidjeti koliko je studenata čije je prebivalište izvan grada Zagreba ili Zagrebačke županije promijenilo ili nije promijenilo mjesto boravka zbog organizacije nastave na fakultetu. Grad Zagreb je prebivalište za 45 studenata (44,12 %), a Zagrebačka županija za 11 studenata (10,78 %). Ostali studenti su u rubriku „ostalo“ napisali svoje odgovore, a odgovori svih studenata prikazani su u tabeli ispod.

Tabela 1. Mjesto prebivališta prema odgovorima ispitanika

Mjesto prebivališta prema odgovorima ispitanika	N ispitanika	Udio ispitanika
„Koprivničko-križevačka županija“	4	3,92 %
„Međimurska županija“	3	2,94 %
„Varaždinska županija“	2	1,96 %
„BiH“	2	1,96 %
„Dubrovačko-neretvanska županija“	2	1,96 %
„Knin“	1	0,98 %
„Varazdinska županija“	1	0,98 %
„Slatina“	1	0,98 %
„Krapinsko-zagorska županija“	1	0,98 %
„Požeško-slavonska“	1	0,98 %
„Varaždinska županija“	1	0,98 %
„Sisačko-moslavačka županija“	1	0,98 %
„Dubrovačko-neretvanska županija“	1	0,98 %
„Bbž“	1	0,98 %
„Bjelovarsko-bilogorska županija“	1	0,98 %
„Istarska županija“	1	0,98 %
„Krapinsko zagorska“	1	0,98 %
„Dubrovnik“	1	0,98 %

„Primorsko-goranska županija“	1	0,98 %
„Osijek“	1	0,98 %
„Bosna i Hercegovina“	1	0,98 %
„Požeško-slavonska županija“	1	0,98 %
„Križevci“	1	0,98 %
„Bjelovarsko bilogorska županija“	1	0,98 %
„Koprivničko križevačka županija“	1	0,98 %
„U BiH“	1	0,98 %
„Međimurska“	1	0,98 %
„Bednja, Varaždinska županija“	1	0,98 %
„Šibensko-kninska županija“	1	0,98 %
„Brodsko Posavska“	1	0,98 %
„Bjelovarsko – bilogorska županija“	1	0,98 %
„Šibenik“	1	0,98 %
„Split“	1	0,98 %
„Šibensko – kninska županija“	1	0,98 %
„Krk“	1	0,98 %
„Petrinja“	1	0,98 %
„Osječko-baranjska“	1	0,98 %
„Varaždin“	1	0,98 %
$\Sigma=102$ ispitanika		$\Sigma=100$ %

Detaljnijim klasificiranjem podataka te smještanjem pojedinih gradova u županije u koje pripadaju, dobili su se podaci da je ispitanim studentima mjesto prebivališta u gradu Zagrebu, Zagrebačkoj županiji, Koprivničko-križevačkoj županiji, Varaždinskoj županiji, Međimurskoj županiji, Dubrovačko-neretvanskoj županiji, Šibensko-kninskoj županiji, Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, Krapinsko-zagorskoj županiji, Požeško-slavonskoj županiji, Požeško-slavonskoj županiji, Sisaško-moslavačkoj županiji, Primorsko-goranskoj županiji, Osječko-baranjskoj županiji, Splitsko-dalmatinskoj županiji, Brodsko-posavskoj županiji, Istarskoj županiji i Virovitičko-podravskoj županiji. Osim Republike Hrvatske, postoje ispitani studenti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu čije je mjesto prebivališta izvan Republike

Hrvatske, odnosno u Bosni i Hercegovini. Svi podaci o mjestu prebivališta studenata prikazani su u tabelama ispod.

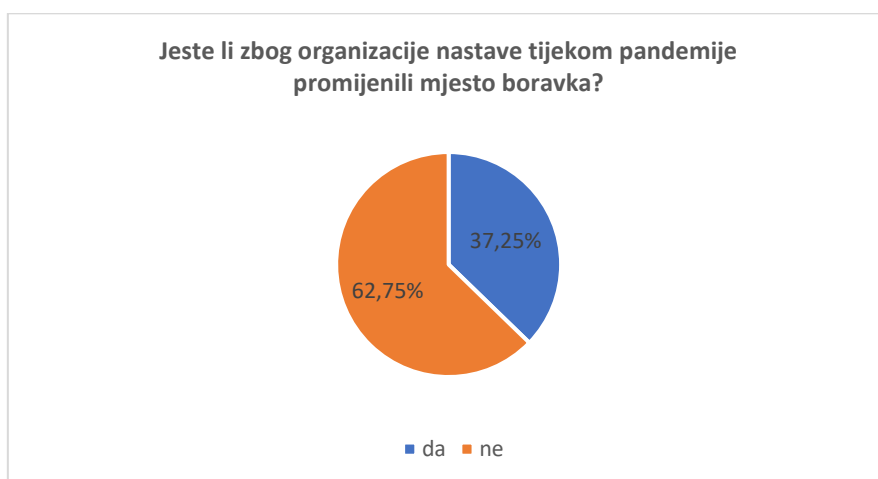
Tabela 2. Mjesto prebivališta studenata

Mjesto prebivališta	N ispitanika	Udio ispitanika
Grad Zagreb	45	44,12 %
Zagrebačka županija	11	10,78 %
Koprivničko-križevačka županija	6	5,88 %
Varaždinska županija	6	5,88 %
Međimurska županija	4	3,92 %
Dubrovačko-neretvanska županija	4	3,92 %
Šibensko-kninska županija	4	3,92 %
Bjelovarsko-bilogorska županija	4	3,92 %
Krapinsko-zagorska županija	2	1,96 %
Požeško-slavonska županija	2	1,96 %
Sisačko-moslavačka županija	2	1,96 %
Primorsko-goranska županija	2	1,96 %
Osječko-baranjska županija	2	1,96 %
Splitsko-dalmatinska županija	1	0,98 %
Brodsko-posavska županija	1	0,98 %
Istarska županija	1	0,98 %
Virovitičko-podravska županija	1	0,98 %
Izvan Hrvatske (Bosna i Hercegovina)	4	3,92 %
$\Sigma=102$ ispitanika		$\Sigma=100\%$

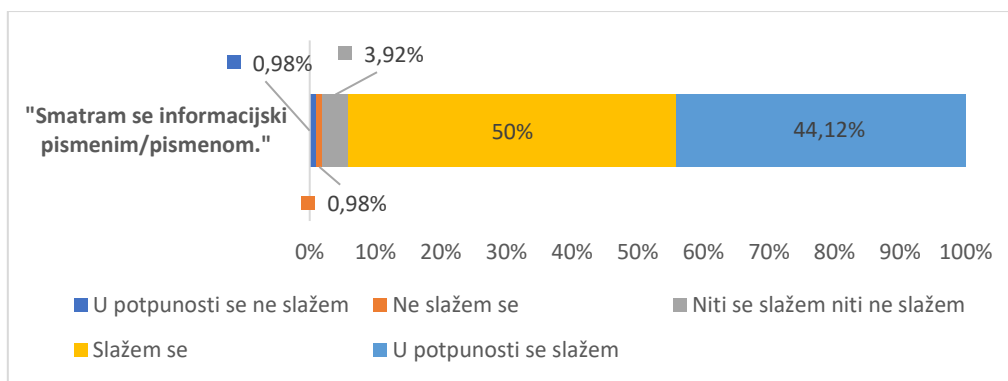
Tabela 3. Mjesto prebivališta studenata po državama

Država prebivališta	N ispitanika	Udio ispitanika
Hrvatska	98	96,08 %
Bosna i Hercegovina	4	3,92 %
$\Sigma=102$ ispitanika		$\Sigma=100$ %

Pitanjem o promjeni mjesta boravka željelo se saznati koliko studenata je promijenilo mjesto boravka zbog organizacije nastave tijekom pandemije. Taj podatak bio je bitan za ispitati zbog postavljene prve hipoteze. Prema rezultatima tog pitanja, 38 studenata (37,25 %) odgovorilo je da je promijenilo mjesto boravka dok 64 studenta (62,75 %) nije promijenilo svoje mjesto boravka.

Grafikon 2. Promjena mjesta boravka studenata

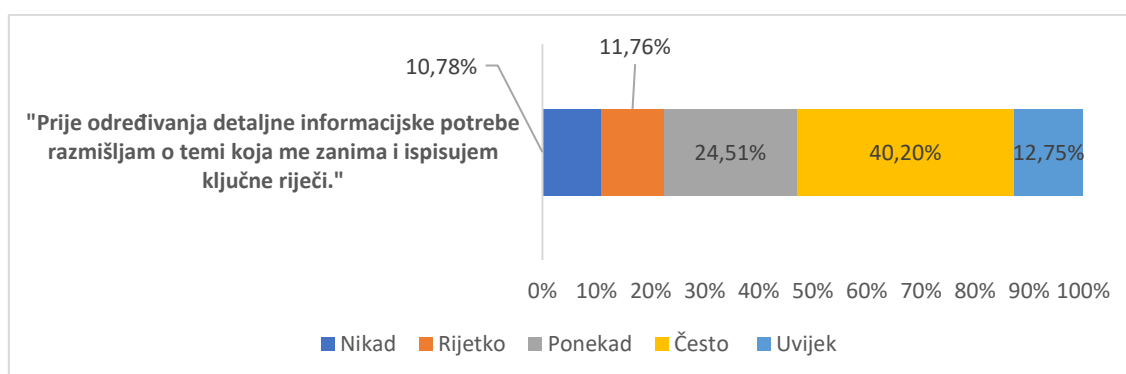
Pitanje o mjeri slaganja s izjavom: „Smatram se informacijski pismenim/pismenom.“ postavljeno je kako bi se dobila percepcija samih ispitanika o tome smatraju li se oni informacijski pismenima i u kojoj mjeri. Od ukupno 102 studenata, 1 student (0,98 %) u potpunosti se ne slaže s izjavom „Smatram se informacijski pismenim/pismenom“. Također 1 student (0,98 %) ne slaže se da je informacijski pismen, 4 ispitanika (3,92 %) niti se slaže niti se ne slaže, a 51 student (50,00 %) se slaže. Ukupno 45 studenata (44,12 %) izjasnilo se da se u potpunosti slaže s izjavom „Smatram se informacijski pismenim/pismenom.“

Grafikon 3. Mjera slaganja s izjavom „Smatram se informacijski pismenim/pismenom.“

5.1.2. Određivanje informacijske potrebe

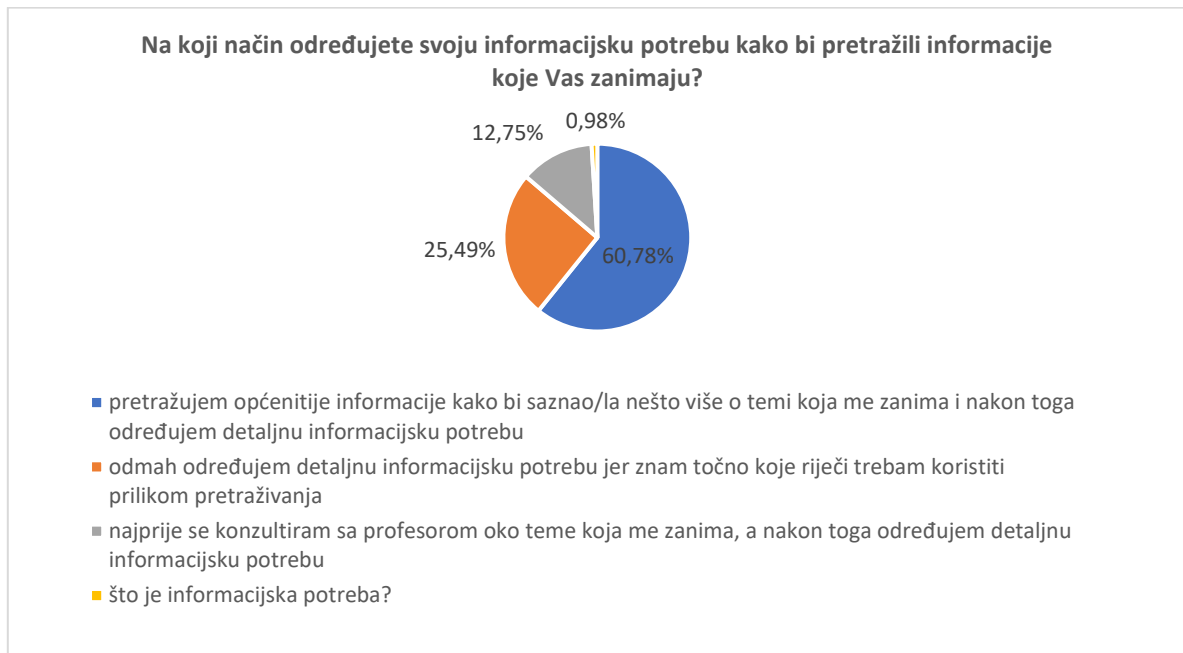
Pitanjima o određivanju informacijske potrebe željelo se ispitati na koji način studenti definiraju svoju informacijsku potrebu, ali i informacijski upit. Čak 11 studenata (10,78 %) nikad prije određivanja detaljne informacijske potrebe ne razmišlja o temi i ne ispisuje ključne riječi. Od ukupnog broja ispitanih studenata, njih 12 (11,76 %) rijetko prije određivanja detaljne informacijske potrebe razmišljaju o temi i ispisuju ključne riječi. Ukupno 25 studenata (24,51 %) to radi ponekad, 41 student (40,20 %) to radi često, a 13 studenata (12,75 %) to radi uvijek.

Grafikon 4. Učestalost razmišljanja o temi i ispisivanja ključnih riječi prije određivanja detaljne informacijske potrebe

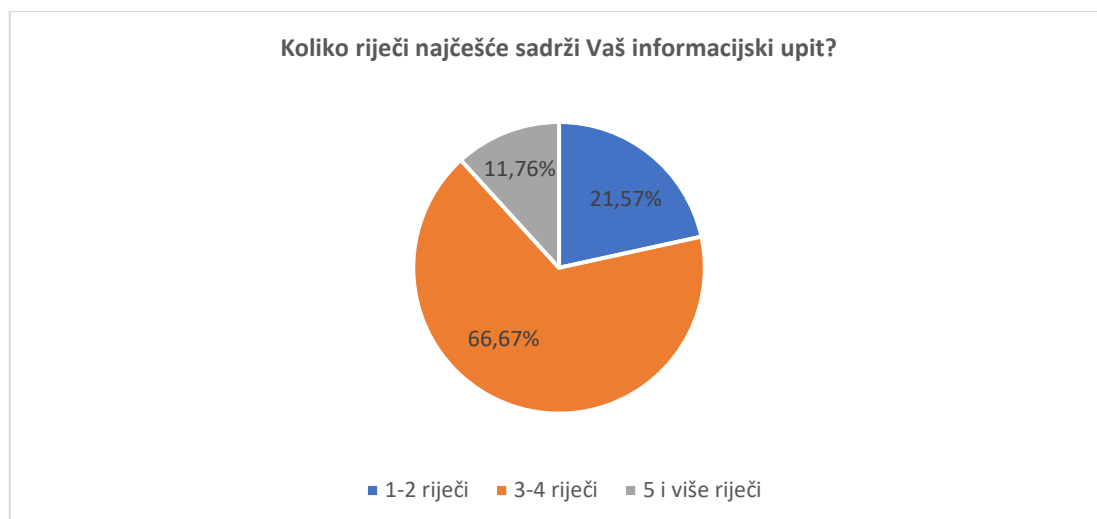
Informacijski pismena osoba prilikom određivanja informacijske potrebe točno određuje svoj informacijski upit jer zna što želi saznati i koje riječi treba koristiti u svojem informacijskom upitu. Stoga je bitno postaviti pitanje o određivanju informacijske potrebe kako bi se uvidjelo

koliko od ispitanih studenata zaista zna koje točno riječi treba koristiti u informacijskom upitu. Od ukupno 102 studenta, njih 62 (60,78 %) pretražuju općenitije informacije kako bi saznali nešto više o temi koja ih zanima i nakon toga određuju detaljnu informacijsku potrebu. Detaljnu informacijsku potrebu odmah određuje 26 studenata (25,49 %) jer točno znaju koje riječi trebaju koristiti prilikom pretraživanja dok se njih 13 (12,75 %) najprije konzultira s profesorom oko teme koja ih zanima, a nakon toga određuju detaljnu informacijsku potrebu. Postoji 1 ispitanik student (0,98 %) koji je napisao: „što je informacijska potreba?“.

Grafikon 5. Način određivanja informacijske potrebe

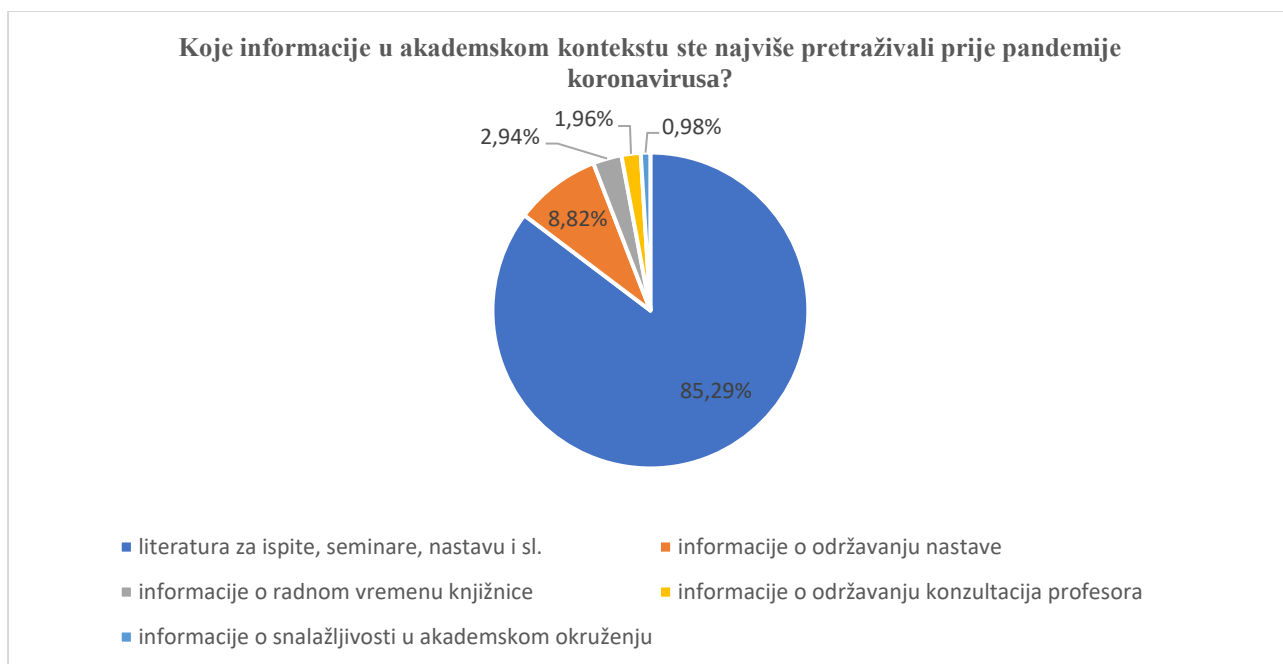
Pitanje o broju riječi koje sadržava informacijski upit ispitanika povezano je s prethodnim pitanjem o određivanju informacijske potrebe. Ukoliko informacijski upit ispitanika sadržava 5 i više riječi, to ukazuje na to da ispitanik ne zna koje točno riječi treba koristiti prilikom pretraživanja. Informacijski upit za 68 studenata (66,67 %) najčešće sadrži 3-4 riječi, za 22 studenta (21,57 %) sadrži 1-2 riječi, a za 12 studenata (11,76 %) sadrži 5 i više riječi.

Grafikon 6. Broj riječi u informacijskom upitu studenata

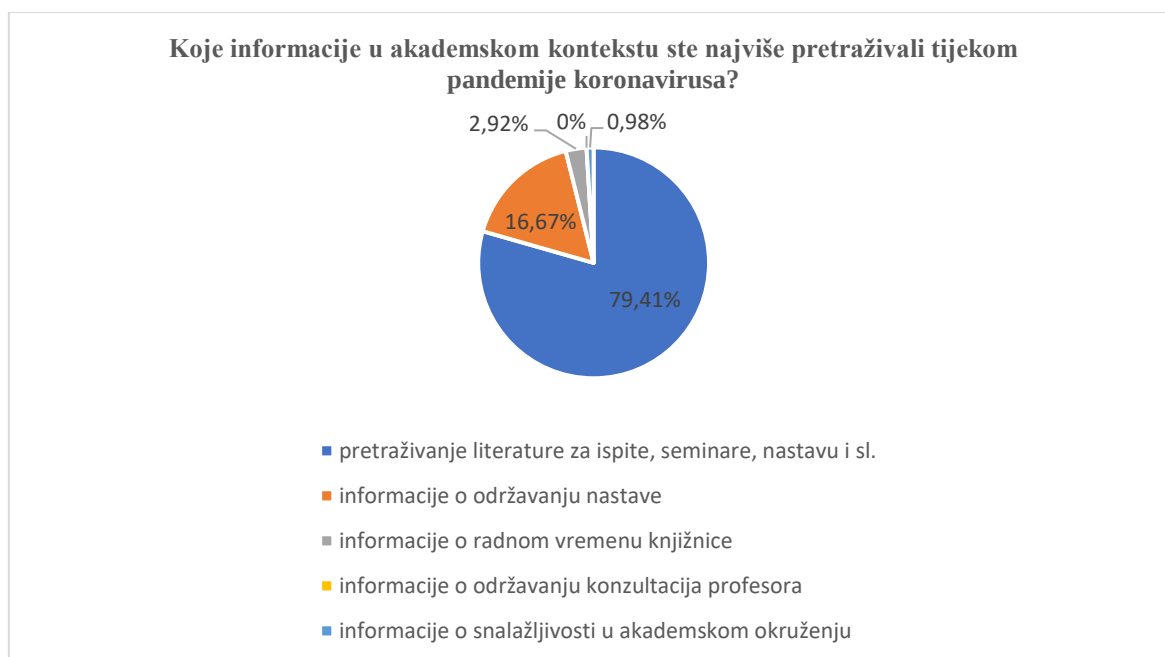
5.1.3. Pristup i pretraživanje informacija

Sljedećim pitanjima uspoređuju se postupci studenta prije i tijekom pandemije koronavirusa. Dobivanjem podataka o pristupu i pretraživanju informacija ispitanika daje se bolji uvid u kontekst pandemije koronavirusa i promjene koje su se događale u praksi, odnosno svakodnevnom životu ispitanika prilikom pristupa i pretraživanja informacija u akademskom kontekstu. Prije pandemije koronavirusa, 87 studenata koji čine 85,29 % ukupnog broja ispitanika je u akademskom kontekstu najviše pretraživalo informacije koje su bile literatura za ispite, seminare, nastavu i sl. Informacije o održavanju nastave najviše je pretraživalo 9 studenata (8,82 %), 3 studenta, odnosno 2,94 % su najviše pretraživala informacije o snalažljivosti u akademskom okruženju, 2 studenta (1,96 %) su pretraživala informacije o radnom vremenu knjižnice dok je 1 student (0,98 %) pretraživao informacije o održavanju konzultacija profesora.

Grafikon 7. Pretraživanje informacija prije pandemije koronavirusa

Tijekom pandemije koronavirusa, 81 student (79,41 %) u akademskom kontekstu najviše je pretraživao literaturu za ispite, seminare, nastavu i sl. Informacije o održavanju nastave pretraživalo je 17 studenata (16,67 %), 3 studenta (2,92 %) pretraživala su informacije o radnom vremenu knjižnice, a 1 student (0,98 %) informacije o snalažljivosti u akademskom okruženju. Nijedan student nije pretraživao informacije o održavanju konzultacija profesora.

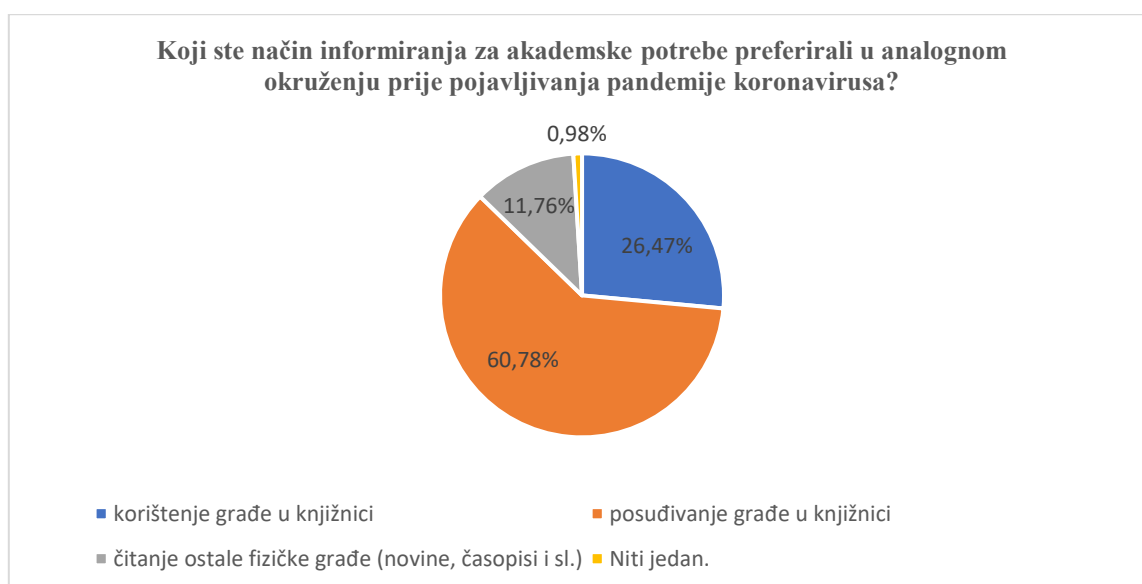

Grafikon 8. Pretraživanje informacija tijekom pandemije koronavirusa

Usporedbom prethodna dva pitanja, vidljivo je da su ispitani studenti prije pandemije koronavirusa najviše pretraživali literaturu za ispite, seminare, nastavu i sl., kao i tijekom pandemije koronavirusa što je i očekivano. Međutim, tijekom pandemije koronavirusa, povećao se broj ispitanika koji su pretraživali informacije o održavanju nastave s obzirom na to da se većina nastave održavala online, a s time se često i mijenjao raspored održavanja nastave. Postoji mogućnost da su na to utjecale i tehničke poteškoće poput prekida internetske veze, što nije bio slučaj kada se nastava održavala u učionicama prije pandemije koronavirusa.

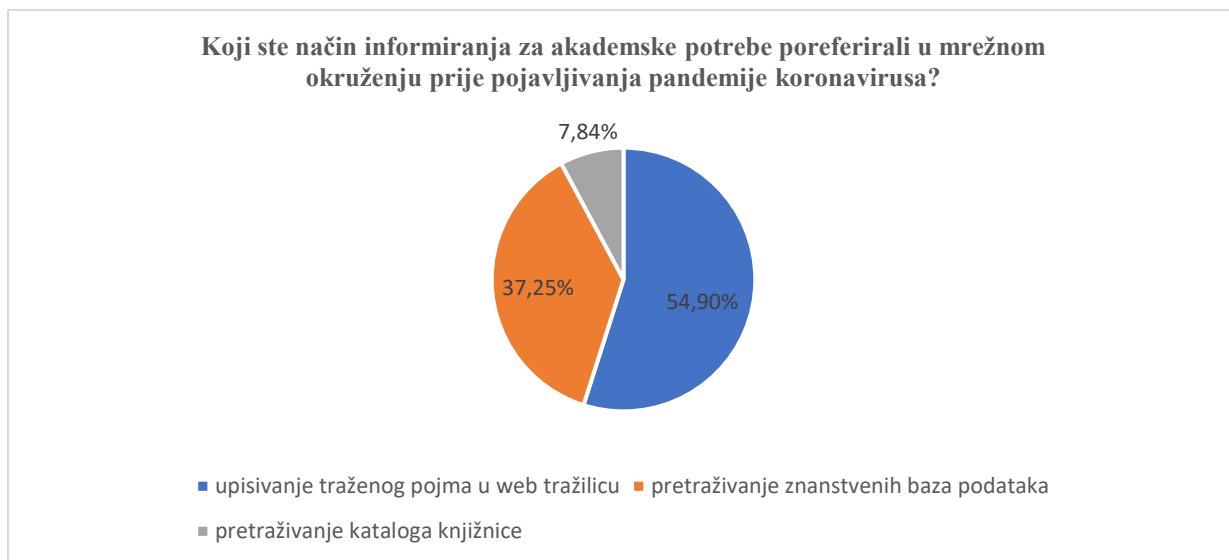
Pitanjima o načinu informiranja za akademske potrebe u analognom okruženju kao i u mrežnom okruženju htjelo se dobiti bolji uvid u promjenu načina informiranja studenata prije i tijekom pandemije koronavirusa. Ova pitanja su značajna zbog toga što su dobiveni podaci o tome koliko njih se uopće informira u analognom ili mrežnom okruženju i na koji način, odnosno paze li ispitanici na to koriste li relevantne izvore informacija poput građe u knjižnici ili znanstvenih baza podataka.

Prije pojavljivanja pandemije koronavirusa, 62 studenata (60,78 %) su se informirala za akademske potrebe u analognom okruženju posuđivanjem građe u knjižnici. Korištenjem građe u knjižnici informiralo se 27 studenata (26,47 %), 12 studenata (11,76 %) čitalo je ostalu fizičku građu (novine, časopisi i sl.), dok se 1 student (0,98 %) izjasnio da se nije koristio informiranjem za akademske potrebe u analognom okruženju prije pojavljivanja pandemije koronavirusa.

Grafikon 9. Informiranje za akademske potrebe u analognom okruženju prije pojavljivanja pandemije koronavirusa

Najviše ispitanika, odnosno 56 studenata (54,90 %) se u mrežnom okruženju, prije pojavljivanja pandemije koronavirusa, najviše informiralo tako da su upisivali traženi pojam u web tražilicu. Pretraživanje znanstvenih baza podataka najviše je koristilo 38 studenata (37,25 %), a katalog knjižnice je pretraživalo 8 studenata (7,84 %).

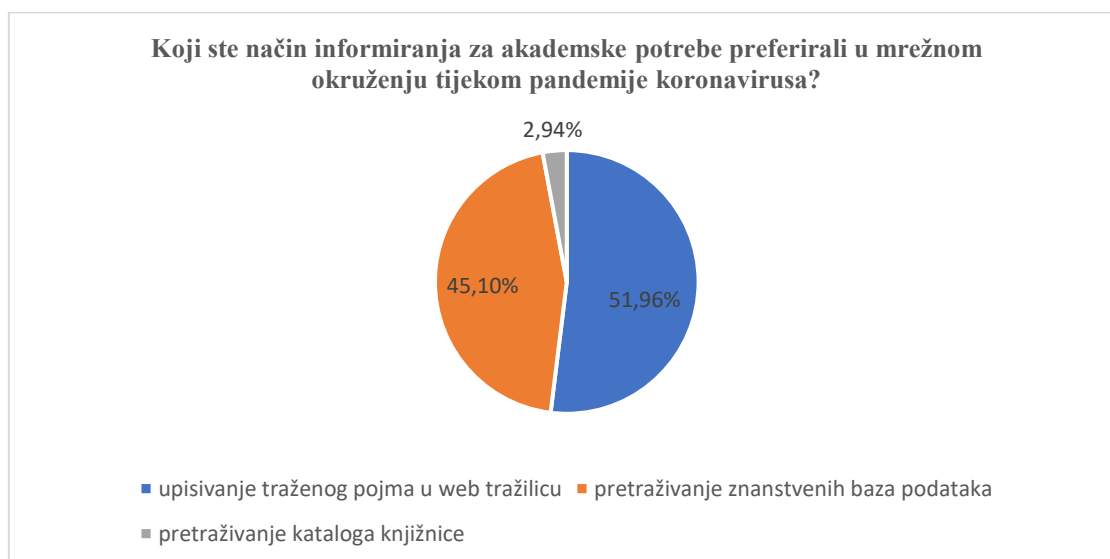
Grafikon 10. Informiranje za akademske potrebe u mrežnom okruženju prije pojavljivanja pandemije koronavirusa

U analognom okruženju tijekom pandemije koronavirusa, 42 studenta (41,18 %) najviše se informiralo za akademske potrebe tako što su posuđivali građu u knjižnici. Čitanjem ostale fizičke građe (novine, časopisi i sl.) informiralo se 28 studenata (27,45 %), a 19 studenata (18,63 %) je koristilo građu u knjižnici. Od ostalih ispitanih studenata, njih 13 (12,75 %) je odgovorilo: „Ništa od navedenog“, „Online izvore“, „Ništa“, „Znanstvene baze podataka na internetu“, „Ništa od navedenog“, „Niti jedan.“, „web stranice“, „Nisam koristila ništa od navedenog“, „Niti jedan“, „Online knjige/skripte“, „Pretraživanje online baza podataka“, „Nikakve“, „Samo sam digitalno“. Ti odgovori se mogu svrstati u jednu kategoriju, a to je „Ništa od navedenog“ koja je prikazana u tabeli.

Tabela 4. Način informiranja za akademske potrebe u analognom okruženju tijekom pandemije koronavirusa

Način informiranja za akademske potrebe u analognom okruženju tijekom pandemije koronavirusa	N ispitanika	Udio ispitanika
Posuđivanje građe u knjižnici	42	41,18 %
Čitanje ostale fizičke građe (novine, časopisi i sl.)	28	27,45 %
Korištenje građe u knjižnici	19	18,63 %
Ništa od navedenog	13	12,75 %
	$\Sigma=102$ ispitanika	$\Sigma=100$ %

Tijekom pandemije koronavirusa, 53 studenta (51,96 %) je u mrežnom okruženju preferiralo upisivanje traženog pojma u web tražilicu kao način informiranja za akademske potrebe. Pretraživanje znanstvenih baza podataka preferiralo je 46 studenata (45,10 %), a samo 3 studenta (2,94 %) preferiralo je pretraživanje kataloga knjižnice.

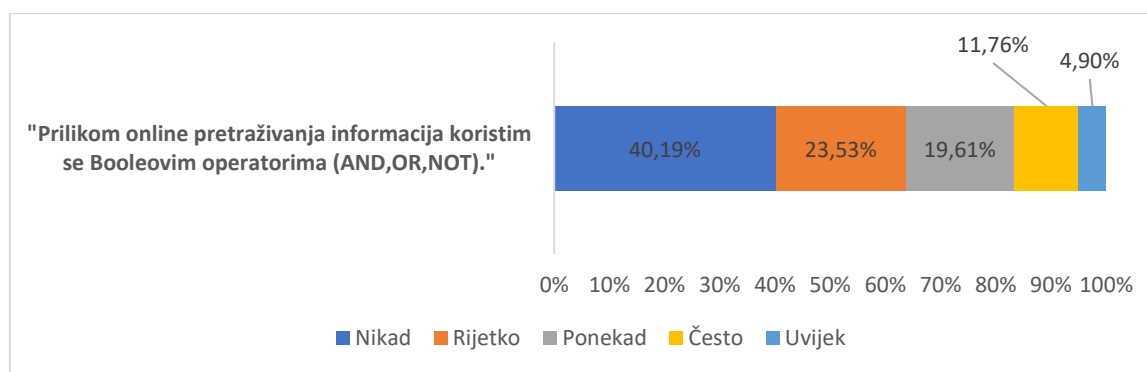

Grafikon 11. Način informiranja za akademske potrebe u mrežnom okruženju tijekom pandemije koronavirusa

Usporedbom pitanja o načinu informiranja za akademske potrebe u mrežnom okruženju prije i tijekom pandemije koronavirusa, možemo vidjeti da se većina ispitanika informirala u mrežnom okruženju upisivanjem traženog pojma u web tražilicu i prije i tijekom pandemije

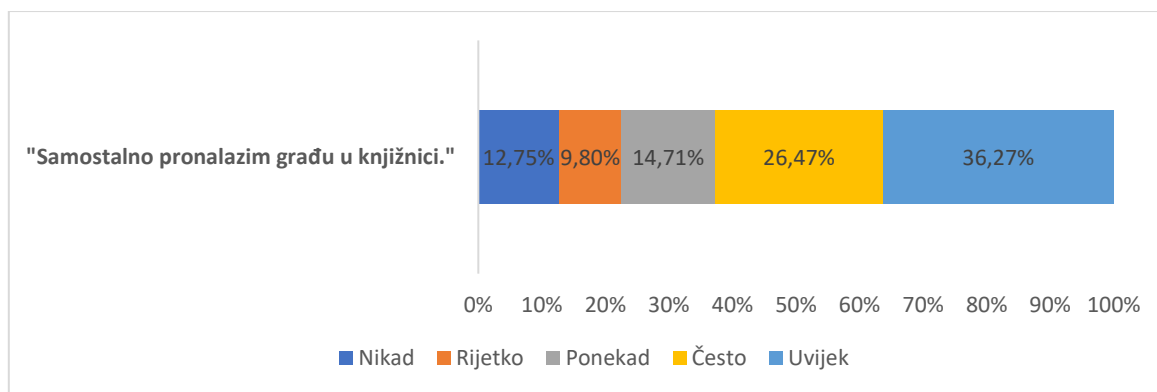
koronavirusa. Međutim, vjerodostojniji izvori informacija su znanstvene baze podataka koje u ovom slučaju ispitanici ne koriste tako često kao web tražilicu.

Informacijski pismena osoba poznaje Booleove operatore, ali važnije od toga, često ih koristi u pretraživanju informacija. To je navedeno i u teorijskom dijelu kod SCONUL modela gdje se spominje da informacijski pismena osoba posjeduje određene vještine od kojih je jedna i korištenje tehnika pretraživanja poput Booleovih operatora. Od ukupno 102 studenta, 41 student (40,19 %) nikad ne koristi Booleove operatore, 24 studenata (23,53 %) ih koristi rijetko, 20 studenata (19,61 %) ponekad koristi Booleove operatore, a 12 studenata (11,76 %) ih koristi često. Samo 5 studenata (4,90 %) uvijek koristi Booleove operatore prilikom online pretraživanja informacija.

Grafikon 12. Učestalost korištenja Booleovih operatora

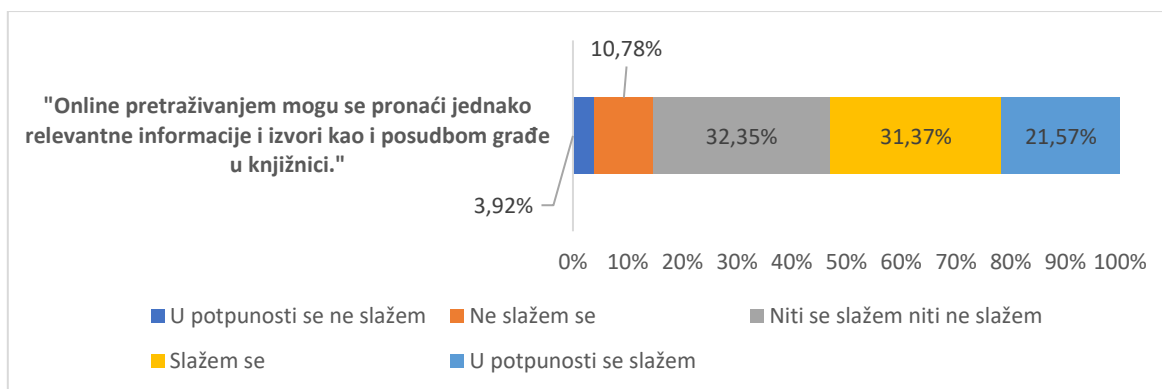
Građu u knjižnici 13 studenata (12,75 %) nikad ne pronalazi samostalno dok 10 studenata (9,80 %) rijetko pronalazi građu samostalno. Ponekad samostalno građu u knjižnici pronalazi 15 studenata (14,71 %) dok ju 27 studenata (26,47 %) samostalno pronalazi često. Građu u knjižnici 37 studenata (36,27 %) uvijek pronalazi samostalno. Informacijski pismena osoba uvijek samostalno pronalazi građu u knjižnici, a dobivenim podacima je pokazano da to radi manje od polovice ispitanih studenata.

Grafikon 13. Učestalost samostalnog pronalaženja građe u knjižnici

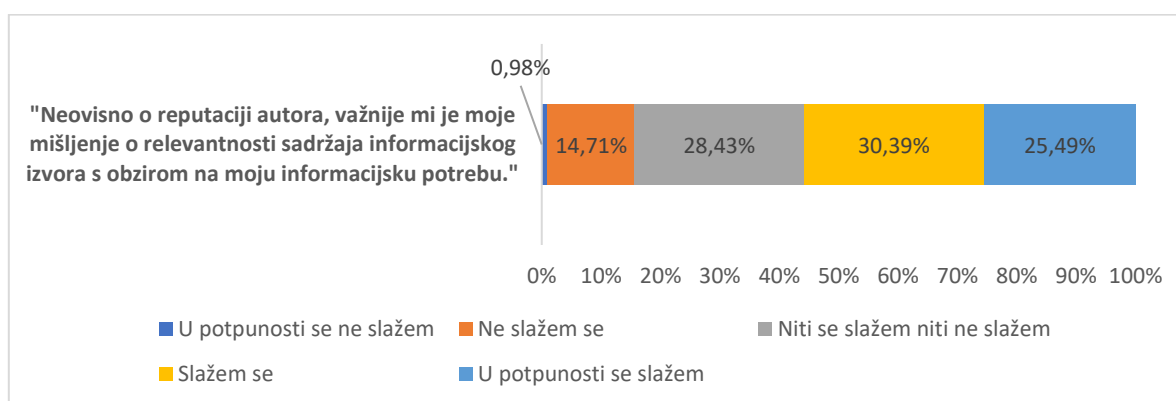
5.1.4. Vrednovanje informacija i njezinih izvora

Pitanjima o vrednovanju informacija i njezinih izvora prikazuju se sposobnosti ispitanih studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu o vrednovanju informacija koje pronalaze i provjeravanja relevantnosti sadržaja. Pitanjem o slaganju s izjavom da se online pretraživanjem mogu pronaći jednako relevantne informacije i izvori kao i posudbom građe u knjižnici željela se dobiti perspektiva o tome što studenti misle o izvorima informacija u analognom i mrežnom okruženju, odnosno smatraju li ih podjednako relevantnima. Od ukupno 102 ispitana studenata, njih 4, odnosno 3,92 % u potpunosti se ne slaže s izjavom da se online pretraživanjem mogu pronaći jednako relevantne informacije i izvori kao i posudbom građe u knjižnici. S tom izjavom ne slaže se 11 studenata (10,78 %) dok se 33 studenta (32,35 %) niti slaže niti ne slaže. Čak 32 studenta (31,37 %) slaže se da se online pretraživanjem mogu pronaći jednako relevantne informacije i izvori kao i posudbom građe u knjižnici, a 22 studenta (21,57 %) u potpunosti se slaže s tom izjavom. Najviše ispitanika niti se slaže niti ne slaže ili se slaže da se online pretraživanjem mogu pronaći jednako relevantne informacije kao i posudbom građe u knjižnici što pokazuje da većina njih smatra izvore informacija u analognom i mrežnom okruženju podjednako relevantnima.

Grafikon 14. Mjera slaganja s izjavom „Online pretraživanjem mogu se pronaći jednako relevantne informacije i izvori kao i posudbom građe u knjižnici.“

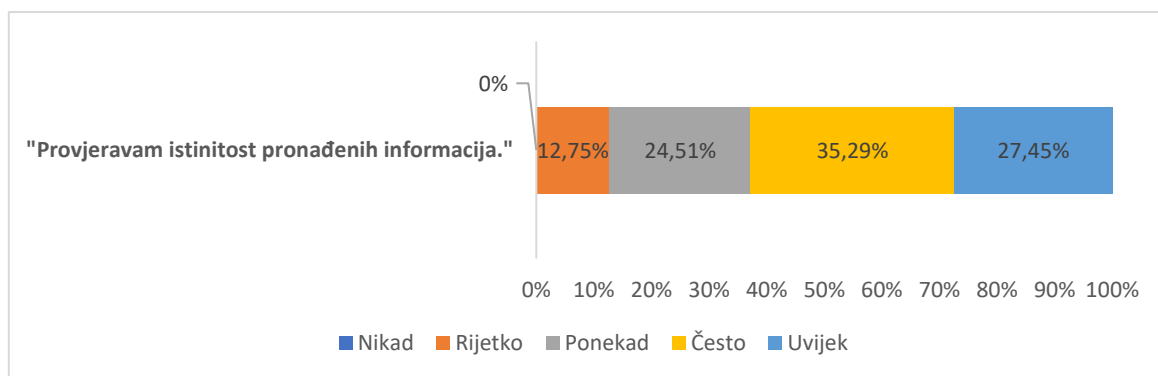
S izjavom „Neovisno o reputaciji autora, važnije mi je moje mišljenje o relevantnosti sadržaja informacijskog izvora s obzirom na moju informacijsku potrebu.“ u potpunosti se ne slaže 1 student (0,98 %). S tim se ne slaže 15 studenata (14,71 %), 29 njih (28,43 %) niti se slaže niti se ne slaže, 31 student (30,39 %) se slaže, a 26 studenata (25,49 %) u potpunosti se slaže s time. Najviše ispitanika se slaže s navedenom izjavom, a to pokazuje da svoje informacijske potrebe stavljaju na prvo mjesto, odnosno da im nije najbitnije tko je autor informacija koje su pronašli već zadovoljenje njihovih informacijskih potreba.

Grafikon 15. Mjera slaganja s izjavom: „Neovisno o reputaciji autora, važnije mi je moje mišljenje o relevantnosti sadržaja informacijskog izvora s obzirom na moju informacijsku potrebu.“

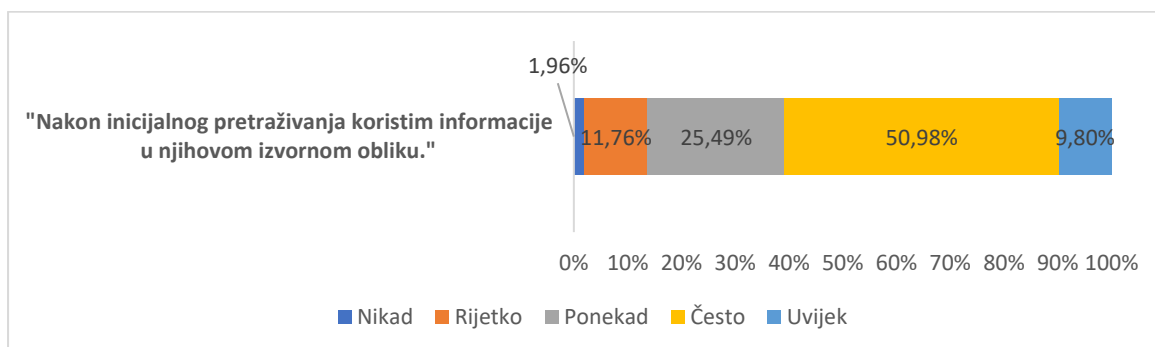
Informacijski pismena osoba prije korištenja pronađenih informacija provjerava njihovu istinitost, a pitanjem o učestalosti provjeravanja istinitosti pronađenih informacija se upravo

dobio podatak o tome koliko studenata uistinu to radi. Nijedan student nije odgovorio sa „nikad“ na izjavu „Provjeravam istinitost pronađenih informacija.“ Istinitost pronađenih informacija rijetko provjerava 13 studenata (12,75 %), a 25 studenata (24,51 %) to čini ponekad. Često to čini 36 studenata (35,29 %), a 28 studenata (27,45 %) uvijek provjerava istinitost pronađenih informacija. Najviše ispitanika često provjerava istinitost pronađenih informacija, dok iza toga nešto manji postotak uvijek provjerava istinitost pronađenih informacija. Začuđujuće velik broj ispitanika smatra sebe informacijski pismenima, a ipak znatno manji broj njih uvijek provjerava istinitost pronađenih informacija što bi informacijski pismena osoba trebala uvijek činiti.

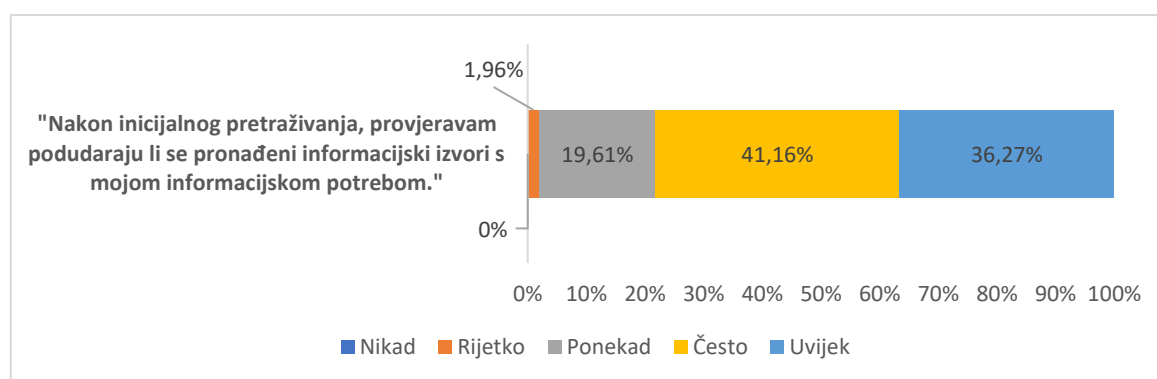
Grafikon 16. Učestalost provjeravanja istinitosti pronađenih informacija

Nakon inicijalnog pretraživanja, informacije u njihovom izvornom obliku nikad ne koriste 2 studenta (1,96 %), a rijetko 12 studenata (11,76 %). Informacije u izvornom obliku ponekad koristi 26 studenata (25,49 %), često ih koristi 52 studenta (50,98 %), a uvijek 10 studenata (9,80 %).

Grafikon 17. Učestalost korištenja informacija u njihovom izvornom obliku

Na izjavu „Nakon inicijalnog pretraživanja, provjeravam podudaraju li se pronađeni informacijski izvori s mojom informacijskom potrebom.“, nijedan student nije odgovorio sa nikad. Samo 2 studenta (1,96 %) rijetko provjeravaju podudaraju li se pronađeni informacijski izvori s njihovom informacijskom potrebom, 20 studenata (19,61 %) ponekad provjeravaju, a 43 studenta (42,16 %) često provjeravaju. Ukupno 37 studenata (36,27 %) se izjasnilo da uvijek provjeravaju podudaranje pronađenih informacijskih izvora s njihovom informacijskom potrebom. Najveći postotak ispitanika često ili uvijek nakon pretraživanja informacija provjerava podudaraju li se one s njihovom informacijskom potrebom što je i karakteristika informacijski pismenog pojedinca, iako bi taj postotak trebao biti znatno veći.

Grafikon 18. Učestalost provjeravanja podudaranja pronađenih informacijskih izvora s informacijskom potrebom studenta

6. Rasprava

U svrhu ovog istraživanja postavljene su 3 hipoteze. Njima se željelo dobiti bolji uvid u kontekst istraživanja, odnosno kontekst pandemije koronavirusa i promjene koje su se dogodile u informacijskoj praksi ispitanih studenata.

Prva hipoteza koja glasi: „Od studenata koji su sudjelovali u istraživanju, više je onih koji su promijenili mjesto boravka zbog organizacije nastave tijekom pandemije koronavirusa od onih koji nisu promijenili mjesto boravka.“ je opovrgnuta. Na Grafikonu 2. prikazani su rezultati promjene mjesta boravka studenata, a samo 38 studenata (37,25 %) promijenilo je mjesto boravka dok 64 studenta (62,75 %) nije promijenilo mjesto boravka. Na to je utjecala i činjenica da ukupno 56 studenata imaju mjesto prebivališta u gradu Zagrebu ili Zagrebačkoj županiji te je detaljnijim uvidom u pojedinačne odgovore ispitanika uviđeno da oni nisu promijenili mjesto boravka. Ostalih 8 studenata koji nisu promijenili mjesto boravka imaju mjesto prebivališta izvan grada Zagreba ili Zagrebačke županije. Studenti koji jesu promijenili mjesto boravka, u analognom okruženju tijekom pandemije koronavirusa, njih 10 se informiralo korištenjem građe u knjižnici, 14 ih je posuđivalo građu u knjižnici, 8 ih je čitalo ostalu fizičku građu (novine, časopisi i sl.), a njih 6 nije se informiralo u analognom okruženju tijekom pandemije koronavirusa. S druge strane, od studenata koji nisu promijenili mjesto boravka, njih 9 je koristilo građu u knjižnici, njih 28 je posuđivalo građu u knjižnici, 20 ih je čitalo ostalu fizičku građu, a njih 7 nije koristilo ništa od navedenog. Iz tih podataka može se vidjeti da čak 13 studenata nije preferiralo informiranje u analognom okruženju tijekom pandemije koronavirusa, dok je prije pandemije koronavirusa to bio slučaj samo za jednog studenta. Osim toga, vidljivo je da postoji nešto veći broj studenata koji su posuđivali građu u knjižnici, a nisu promijenili mjesto boravka od studenata koji jesu promijenili mjesto boravka. Mogući utjecaj na to je i bio nedostupnost knjižnice ili ekonomska neisplativost dolaženja do knjižnice iz mjesta prebivališta. Doduše, začuđujući je podatak da ima više ispitanih studenata koji nisu promijenili mjesto boravka, a da pritom nisu preferirali informiranje u analognom okruženju tijekom pandemije koronavirusa od studenata koji su promijenili mjesto boravka i nisu preferirali informiranje u analognom okruženju. To je neobično upravo zbog prethodno iznesenog rezultata da postoji više studenata koji su posuđivali građu u knjižnici i nisu promijenili mjesto boravka od studenata koji jesu promijenili mjesto boravka. Gledajući taj rezultat, logično bi bilo da je općenito više studenata koji nisu promijenili mjesto boravka koristilo informiranje u analognom okruženju, odnosno i ostale načine analognog informiranja osim samog posuđivanja građe od studenata koji jesu promijenili mjesto boravka.

Što se tiče druge hipoteze koja se odnosi na mjeru slaganja da se online pretraživanjem mogu pronaći jednako relevantne informacije i izvori kao i posudbom građe u knjižnici, 21 student, odnosno 21,57 % od ukupnog broja ispitanih studenata u potpunosti se slaže s tom izjavom. Time je opovrgnuta ova hipoteza da se najviše ispitanika u potpunosti slaže s tom izjavom. Ova hipoteza je postavljena kako bi se dobio dojam o mišljenju ispitanika o razlici između izvora informacija u analognom i mrežnom okruženju, odnosno odgovor na pitanje je li ispitanicima svejedno kojim izvorima informacija se koriste. Najveći broj ispitanika, odnosno 33 studenata (32,35 %) niti se slaže niti ne slaže s ovom izjavom te se na temelju toga ne može dobiti jasan dojam o tome što ispitanici misle o razlici relevantnosti informacijskih izvora u analognom i mrežnom okruženju.

Treća hipoteza glasi: „Studenti koji su sudjelovali u istraživanju i u potpunosti se slažu da su informacijski pismeni, ponekad provjeravaju istinitost pronađenih informacija. Ova hipoteza postavljena je na ovaj način na temelju prethodnih istraživanja u kojima je dokazano da se viđenje ispitanika o njihovoj informacijskoj pismenosti razlikuje od one kakva je ona u stvarnosti, a jedna od odlika informacijski pismenih osoba je i provjeravanje istinitosti pronađenih informacija. Na Grafikonu 3. prikazani su rezultati slaganja s izjavom „Smatram se informacijski pismenim/pismenom.“. S tom izjavom se u potpunosti slaže 45 studenata (44,12 %). Na Grafikonu 16. prikazani su rezultati učestalosti provjeravanja istinitosti informacija. Ukupno 25 studenata (24,51 %) ponekad provjerava istinitost pronađenih informacija. Od ukupno 45 studenata koji se u potpunosti slažu da su informacijski pismeni, samo njih 9 ponekad provjerava istinitost pronađenih informacija. Njih 14 često, a njih 15 uvijek provjerava istinitost pronađenih informacija. Značajno manji broj studenata, odnosno njih 7 koji se u potpunosti slažu da su informacijski pismeni, rijetko provjerava istinitost pronađenih informacija. Time je djelomično potvrđena treća hipoteza s obzirom na to da samo njih 9 ponekad provjerava istinitost pronađenih informacija, a ujedno se u potpunosti slažu da su informacijski pismeni dok veći broj njih često ili uvijek provjerava istinitost pronađenih informacija.

7. Zaključak

U radu su dane definicije informacijske pismenosti i prikazan je njezin povijesni razvoj. Informacijska pismenost se razvila pojavom informacijskog društva i velikog broja informacija. Ona je temelj za cjeloživotno učenje, a informacijski pismen pojedinac zna i može prepoznati kada su informacije potrebne i locirati, procijeniti i efektivno koristiti informacije. Informacijska pismenost ima veliku ulogu i u visokoškolskom obrazovanju iz kojeg je prvenstveno i proizašla, a ostvaruje se kroz razne modele i standarde informacijske pismenosti.

U ovom se radu razmatra upravo akademski kontekst pa je zbog toga provedeno istraživanje informacijske pismenosti u akademskom kontekstu studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Prikazana su i neka od dosadašnjih istraživanja informacijske pismenosti studenata tijekom pandemije koronavirusa. Pojavom pandemije, promijenila se i organizacija nastave na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te je cilj bio ispitati informacijsku pismenost 102 studenta koji čine uzorak istraživanja i vidjeti kako se promijenila njihova informacijska praksa. Informacijska pismenost i informacijske potrebe studenata često se uzimaju kao samorazumljive, odnosno smatra se da bi studenti trebali biti informacijski pismeni. Međutim, u stvarnosti postoji dosta studenata čija informacijska pismenost nije na razini na kojoj bi ona trebala biti. Kroz rezultate istraživanja također je moguće vidjeti da su ispitani studenti savladali pojedine elemente kako bi postali informacijski pismeni, ali da se pojam informacijske pismenosti olako shvaća i da bi trebalo raditi na poboljšanju informacijske pismenosti studenata. U kontekstu pandemije koronavirusa koji se promatra u ovom istraživanju, promijenile su se i neke informacijske navike ispitanika pa se tako treba uzeti u obzir da sve više osoba koristi izvore informacija u mrežnom okruženju, a zanemaruje izvore informacija u analognom okruženju. Zbog toga bi se trebalo osvijestiti o važnosti provjeravanja i vrednovanja pronađenih informacija na internetu, ali i osigurati uvođenje kolegija na kojem bi se učilo studente kriterijima koji moraju biti zadovoljeni kako bi pojedinac bio informacijski pismen.

8. Literatura

1. ACRL. *Information literacy competency standards for higher education*. (2000). Dostupno na: [URL:https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1](https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1) (Zadnji pristup: 30.5.2022.).
2. Bundy, A. *Australian and New Zealand Information Literacy Framework: principles, standards and practice*. Adelaide : Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, 2004. Dostupno na: https://www.utas.edu.au/_data/assets/pdf_file/0003/79068/anz-info-lit-policy.pdf (Zadnji pristup: 30.5.2022.).
3. Behrens, S. J. (1994). A Conceptual Analysis and Historical Overview of Information Literacy // *College & research libraries*, 55(4), 309–322. Dostupno na: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/14902/16348> (Zadnji pristup: 30.5.2022.).
4. Bračanov, A., Golubović, V. i Seiter-Šverko, D. (2014). Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 57(4), 45–64. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/142306> (Zadnji pristup: 20.5.2022.).
5. Bruce, C. (1997). *Seven faces of information literacy in higher education*. Dostupno na: <http://www.christinebruce.net.au/informed-learning/seven-faces-of-information-literacy-in-higher-education/> (Zadnji pristup: 21.5.2022.).
6. Doyle, C. *Outcome measures for information literacy within the national education goals of 1990: final report of the National Forum on Information Literacy. Summary of findings*. Washington, DC: US Department of Education, 1992. Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED351033.pdf> (Zadnji pristup: 15.5.2022.).
7. Dubicki, E. (2013). Faculty perceptions of students' information literacy skills competencies // *Journal of Information Literacy*, 7(2), 97-125. Dostupno na: <https://doi.org/10.11645/7.2.1852> (Zadnji pristup: 25.5.2022.).
8. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2020). Dostupno na: http://maia.ffzg.hr/att/2020/03/odluka_dekanice.pdf (Zadnji pristup: 18.5.2022.).

9. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2020). Dostupno na: http://maia.ffzg.hr/att/2020/11/Odluka_o_izvođenju_nastave.pdf (Zadnji pristup: 18.5.2022.).
10. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. (2020). Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-epidemiologija-zarazne-bolesti/epidemija-pneumonije-povezana-s-novim-koronavirusom-kina/> (Zadnji pristup: 18.5.2022.).
11. Jokić, A., Koljenik, D., Faletar Tanacković, S. i Badurina, B. (2016). Vještine informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti u Osijeku: pilot-istraživanje // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 59(3-4), 63–92. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187610> (Zadnji pristup: 30.5.2022.).
12. Lloyd, A. *Information Literacy Landscapes: information literacy in education, workplace and everyday contexts*. Oxford: Chandos Publishing, 2010.
13. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2020). Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Vijesti/2020/Dodatne%20upute%20vezano%20uz%20obustavu%20nastave%20na%20visokim%20ucilistima%20-%2013.%203.%202020..pdf> (Zadnji pristup: 30.5.2022.).
14. Pinto, M., Caballero Mariscal, D. and Segura, A. (2022). Experiences of information literacy and mobile technologies amongst undergraduates in times of COVID. A qualitative approach // *Aslib Journal of Information Management*, 74(2), 181–201. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/AJIM-10-2020-0333> (Zadnji pristup: 23.5.2022.).
15. Prasetyawan, Y. Y., & Krismayani, I. (2021). Distance learning information literacy: Undergraduate students experience distance learning during the COVID-19 setting // *Information Development*, 37(3), 458–466. Dostupno na: <https://doi.org/10.1177/02666669211018248> (Zadnji pristup: 25.5.2022.).
16. Resnis, E., Gibson, K., Hartsell-Gundy, A. and Misco, M. (2010). Information literacy assessment: a case study at Miami University // *New Library World*, 111(7/8), 287–301. Dostupno na: <https://doi.org/10.1108/03074801011059920> (Zadnji pristup: 30.5.2022.).
17. Rubinić, D., Stričević, I. (2011). Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjavanja studenata: istraživanje programa sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl

- Franzens Graz // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 54(4). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/119016> (Zadnji pristup: 30.5.2022.).
18. Studentski zbor Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (2020). Dostupno na: <http://szbor.ffzg.unizg.hr/novo-radno-vrijeme-knjiznice/> (Zadnji pristup: 20.5.2022.).
19. Špiranec, S. i Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost: Teorijski okvir i polazišta*. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2008.
20. Špiranec, S. (2003). *Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje* // *Edupoint*, 3(17). Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (Zadnji pristup: 18.5.2022.).
21. Wang, X., Yang, H.H., Zuo, C., Shi, Y., Tian J. & Wang, D. (2021). An Investigation of College Students' Information Literacy, Interaction, and Preferences in Online Learning during the COVID-19 Pandemic // *2021 International Symposium on Educational Technology (ISET)*, 117–121. Dostupno na: [URL:https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9546557](https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9546557) (Zadnji pristup: 19.5.2022.).

Prilozi

Prilog 1. Anketni listić: ISTRAŽIVANJE INFORMACIJSKE PISMENOSTI U AKADEMskom KONTEKSTU STUDENATA FILOZOFSKOG FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU TIJEKOM PANDEMIJE KORONAVIRUSA

Poštovane kolegice i kolege,

studentica sam 3. godine preddiplomskog studija informacijskih znanosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i u svrhu pisanja završnog rada provodim istraživanje o informacijskoj pismenosti u akademskom kontekstu studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu tijekom pandemije koronavirusa s obzirom na mjesto prebivališta studenata. Ova anketa odnosi se na period akademske godine 2020./2021. kada se nastava na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu većinom slušala online, a javne ustanove poput knjižnice su bile otvorene.

Anketa je anonimna, stoga vas molim da na pitanja odgovarate iskreno.

Unaprijed zahvaljujem na suradnji i odvojenom vremenu!

Opća pitanja

1. Jeste li tijekom akademske godine 2020./2021. nastavu pohađali online putem?

- a) da, u cijelosti online
- b) da, ali kombinirano klasičnu nastavu u učionici i online
- c) ne, nastava se odvijala isključivo u učionici

2. Gdje je Vaše mjesto prebivališta?

- a) Grad Zagreb
- b) Zagrebačka županija
- c) ostalo

3. Jeste li zbog organizacije nastave tijekom pandemije promijenili mjesto boravka?

- a) da
- b) ne

Označite odgovor koji najbolje odgovara mjeri u kojoj se slažete ili ne slažete s njime.

4. Smatram se informacijski pismenim/pismenom.

U potpunosti se ne slažem Ne slažem se Niti se slažem niti ne slažem Slažem se U potpunosti se slažem

☐☐☐☐☐

Određivanje informacijske potrebe

Označite odgovor koji najbolje odgovara stupnju učestalosti koji se odnosi na Vas za sljedeću tvrdnju:

1. Prije određivanja detaljne informacijske potrebe razmišljam o temi koja me zanima i ispisujem ključne riječi.

Nikad

Rijetko

Ponekad

Često

Uvijek

☐☐☐☐☐

2. Na koji način određujete svoju informacijsku potrebu kako bi pretražili informacije koje Vas zanimaju?

- a) pretražujem općenitije informacije kako bih saznao/la nešto više o temi koja me zanima i nakon toga određujem detaljnu informacijsku potrebu
- b) odmah određujem detaljnu informacijsku potrebu jer znam točno koje riječi trebam koristiti prilikom pretraživanja
- c) najprije se konzultiram s profesorom oko teme koja me zanima, a nakon toga određujem detaljnu informacijsku potrebu
- d) ostalo

3. Koliko riječi najčešće sadrži Vaš informacijski upit?

- a) 1-2 riječi
- b) 3-4 riječi
- c) 5 i više riječi

Pristup i pretraživanje informacija

1. Koje informacije u akademskom kontekstu ste najviše pretraživali prije pandemije koronavirusa?

- a) literatura za ispite, seminare, nastavu i sl.
- b) informacije o održavanju nastave
- c) informacije o radnom vremenu knjižnice
- d) informacije o održavanju konzultacija profesora
- e) informacije o snalažljivosti u akademskom okruženju
- f) ostalo

2. Koje informacije u akademskom kontekstu ste najviše pretraživali tijekom pandemije koronavirusa kada se nastava održavala online?

- a) pretraživanje literature za ispite, seminare, nastavu i sl.
- b) informacije o održavanju nastave
- c) informacije o radnom vremenu knjižnice
- d) informacije o održavanju konzultacija profesora
- e) informacije o snalažljivosti u akademskom okruženju
- f) ostalo

3. Koji ste način informiranja za akademske potrebe preferirali u analognom okruženju prije pojavljivanja pandemije koronavirusa?

- a) korištenje građe u knjižnici
- b) posuđivanje građe u knjižnici
- c) čitanje ostale fizičke građe (novine, časopisi i sl.)
- d) ostalo

4. Koji ste način informiranja za akademske potrebe preferirali u mrežnom okruženju prije pojavljivanja pandemije koronavirusa?

- a) upisivanjem traženog pojma u web tražilicu
- b) pretraživanje znanstvenih baza podataka
- c) pretraživanje kataloga knjižnice
- d) ostalo

5. Koji ste način informiranja za akademske potrebe preferirali u analognom okruženju tijekom pandemije koronavirusa?

- a) korištenje građe u knjižnici
- b) posuđivanje građe u knjižnici

- c) čitanje ostale fizičke građe (novine, časopisi i sl.)
- d) ostalo

6. Koji ste način informiranja za akademske potrebe preferirali u mrežnom okruženju tijekom pandemije koronavirusa?

- a) upisivanjem traženog pojma u web tražilicu
- b) pretraživanje znanstvenih baza podataka
- c) pretraživanje kataloga knjižnice
- d) ostalo

Označite odgovor koji najbolje odgovara stupnju učestalosti koji se odnosi na Vas za sljedeće tvrdnje:

7. Prilikom online pretraživanja informacija koristim se Booleovim operatorima (AND, OR, NOT).

Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
☐	☐	☐	☐	☐

8. Samostalno pronalazim građu u knjižnici.

Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
☐	☐	☐	☐	☐

Vrednovanje informacija i njezinih izvora

Označite odgovor koji najbolje odgovara mjeri u kojoj se slažete ili ne slažete s njime.

1. Online pretraživanjem mogu se pronaći jednako relevantne informacije i izvori kao i posudbom građe u knjižnici.

U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
☐	☐	☐	☐	☐

2. Neovisno o reputaciji autora, važnije mi je moje mišljenje o relevantnosti sadržaja informacijskog izvora s obzirom na moju informacijsku potrebu.

U potpunosti se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti ne slažem	Slažem se	U potpunosti se slažem
☐	☐	☐	☐	☐

Označite odgovor koji najbolje odgovara stupnju učestalosti koji se odnosi na Vas za sljedeće tvrdnje:

3. Provjeravam istinitost pronađenih informacija.

Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
☐	☐	☐	☐	☐

4. Nakon inicijalnog pretraživanja koristim informacije u njihovom izvornom obliku.

Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
☐	☐	☐	☐	☐

5. Nakon inicijalnog pretraživanja provjeravam podudaraju li se pronađeni informacijski izvori s mojom informacijskom potrebom.

Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Uvijek
☐	☐	☐	☐	☐

Sažetak

Istraživanje informacijske pismenosti u akademskom kontekstu studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu tijekom pandemije koronavirusa

Informacijska pismenost u današnje je vrijeme jedna od najpoznatijih i najvažnijih oblika pismenosti, a ovaj rad bavi se istraživanjem informacijske pismenosti u akademskom kontekstu tijekom pandemije koronavirusa. U prvom dijelu rada prikazan je teorijski okvir u kojem je prikazano okruženje u kojem se provodi istraživanje, definiranje i povijesni razvoj informacijske pismenosti te informacijska pismenost u visokoškolskom obrazovanju koja podrazumijeva modele i standarde informacijske pismenosti. Na kraju teorijskog dijela dan je pregled istraživanja informacijske pismenosti u visokoškolskom obrazovanju tijekom pandemije koronavirusa.

Prikazani su rezultati istraživanja koje je provedeno na studentima Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu tijekom svibnja 2022. godine. Mjerila se razina informacijske pismenosti studenata te promjena njihovih informacijskih potreba pojavom pandemije koronavirusa. Osim toga, mjereno je način pretraživanja informacija s obzirom na promjenu mjesta boravišta. Kao metoda prikupljanja podataka korištena je anonimna anketa izrađena putem Googleovog obrasca. Anketa se sastojala od dvadeset pitanja zatvorenog tipa.

Ključne riječi: informacijska pismenost, boravište, akademski kontekst, pandemija koronavirusa

Summary

Faculty of Humanities and Social Sciences students information literacy in the academic context during the coronavirus pandemic

Nowadays, information literacy is one of the most known and important form of literacy and this paper deals with the research of information literacy in the academic context during the coronavirus pandemic. The first part of the paper presents a theoretical framework in which the environment of the research, definition and historical development of information literacy are presented. At the end of the theoretical part, an overview of information literacy research in higher education in the coronavirus pandemic is given.

Later, results of research are presented based on a survey of students of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb during May 2022. The research measured the level of students information literacy and the change in their information needs during the coronavirus pandemic. In addition, the way in which they search for information was measured with regard to the change of their place of residence. Research was conducted via an anonymous survey created using Google Forms. The survey consisted of twenty closed-ended questions.

Key words: information literacy, place of residence, academic context, coronavirus pandemic